

III. TEISINIO REGLAMENTAVIMO SITUACIJA

III.1. Retransliavimo veiklos samprata Lietuvos Respublikos teisės aktuose

Visuomenės informavimo įstatymo 2 str. 58 d. *retransliavimas* apibrėžiamas kaip transliuojamų radijo ir (ar) televizijos programų ar atskirų programų parinkimas, teikimas skleisti ir skleidimas visuomenei, šiuo tikslu jas priimant ir tuo pačiu metu nepakeistas perduodant visuomenei elektroninių ryšių tinklais arba techninėmis ir (ar) programinėmis priemonėmis sudarant visuomenei galimybę priimti elektroninių ryšių tinklais perduodamas sąlygine prieiga apsaugotas radijo ir (ar) televizijos programas ar atskiras programas. Kitaip tariant, retransliavimas yra radijo ir (ar) televizijos programų platinimo veikla, kurią vykdomas subjektas transliuotojų jam teikiamas radijo ir (ar) televizijos programas platina savo ar trečiųjų asmenų tinklais, ar kitaip padaro prieinamas žiūrovams (savo paslaugų pirkėjams/abonentams). Manytina, kad programų priėmimo požymis šiuo metu jau neturėtų būti laikomas būtina retransliavimo paslaugos sudėtinė dalimi, nes šiuolaikinės technologijos leidžia vykdyti retransliavimo veiklą nepriimant signalų, bet tik padarant juos prieinamais žiūrovams. Retransliuotojai taip pat patenka ir į viešosios informacijos skleidėjo sąvoką (Visuomenės informavimo įstatymo 2 str. 76 d.), o tai suponuoja, kad, pagal šiuo metu Lietuvos Respublikoje galiojančią teisinį reglamentavimą, retransliuotojai atsako už visuomenei skleidžiamos informacijos teisėtumą.

2015 m. gegužės 21 d. priimtais Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimais buvo apibrėžta nauja paslauga – televizijos programų ir (ar) atskirų programų platinimas internete. Ši paslauga suprantama kaip transliuojamų televizijos programų ar atskirų programų parinkimas, teikimas skleisti ir skleidimas visuomenei, jas priimant ir tuo pačiu metu nepakeistas skleidžiant visuomenei internete, įskaitant apsaugotų televizijos programų ar atskirų programų skleidimą visuomenei internete naudojant sąlyginę prieigą. Savo esme ši paslauga atitinka tą veiklą, kurią vykdo retransliuotojai, t. y. televizijos programų platinimą visuomenei, tačiau ji išskiriama dėl savo pobūdžio – programų platinimo internetu.

Retransliavimo veikla savo esme yra glaudžiai susijusi su elektroninių ryšių paslaugos samprata. Elektroninių ryšių įstatymo 2 str. 15 d. nurodo, kad *elektroninių ryšių paslauga* tai paprastai už atlygį teikiama paslauga, kurią visiškai ar daugiausia sudaro signalų perdavimas elektroninių ryšių tinklais, įskaitant telekomunikacijų paslaugas ir perdavimo (siuntimo) paslaugas transliavimui (retransliavimui) naudojamais tinklais. Elektroninių ryšių paslaugos neapima elektroninių ryšių tinklais ar naudojant elektroninių ryšių paslaugas perduodamos informacijos pradinio šaltinio valdytojo turinio teikimo ar redakcinės turinio kontrolės paslaugų, tarp jų informacinės visuomenės paslaugų, kurių visiškai ar daugiausia nesudaro signalų perdavimas elektroninių ryšių tinklais. Pažymėtina, kad Elektroninių ryšių įstatyme pateikta elektroninių ryšių paslaugos sąvoka yra iš esmės identiška ES teisės aktuose, t. y. visų pirma Pagrindų direktyvoje, pateiktam apibrėžimui¹.

Nagrinėjant šias sąvokas bei pačią retransliavimo veiklos specifiką, neišvengiamai išryškėja tam tikras retransliavimo veiklos dualumas. Visų pirma, vykdomas retransliavimo veiklą elektroninių ryšių tinklais visuomenei yra perduodamas konkretus turinys (radijo ir (ar) televizijos programos). Kita vertus, retransliuotojai, perduodami šį turinį, atlieka tik tarpininko vaidmenį, t.

¹ Žr. Pagrindų direktyvos 2 str. a ir c punktus.

y. patys niekaip neprisideda prie transliuotojų jiems perduodamo turinio kūrimo proceso. Vertinant šiuo aspektu retransliuotojų vaidmuo yra techninio pobūdžio – sukomplektuoti atskiras programas į programų paketus bei patogiausiu būdu jas perduoti savo abonementams.

Programų sukomplektavimas nesukuria naujo originalaus turinio, todėl patys retransliuotojai nėra autoriai rinkinių, kaip jie suprantami ATGTĮ 4 str. 3 d. 2 p., t. y. dėl programų išdėstymo šis rinkinys netampa autoriaus intelektualinės kūrybos rezultatu.

Šios priežastys lemia, kad retransliavimo veiklos reglamentavimas Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje yra išskaidytas per du atskirus sektorius – visuomenės informavimo ir elektroninių ryšių, bei atitinkamus šiuos sektorius reglamentuojančius teisės aktus. To pasekoje retransliuotojų veiklos priežiūra užsiima dvi institucijos – LRTK ir Ryšių reguliavimo tarnyba. LRTK retransliuotojams išduoda retransliuojamo turinio licencijas ir prižiūri, kad retransliavimo veikla būtų vykdoma pagal išduotų licencijų ir teisės aktų nustatytas sąlygas, o tie retransliuotojai, kurie nenaudoja Radijo dažnių skyrimo radijo ir televizijos programoms transliuoti ir siūsti plane numatytų radijo dažnių (kanalų), vykdytų išankstinio pranešimo apie nelicencijuojamą retransliavimo veiklą pareigą. Tuo tarpu Ryšių reguliavimo tarnybai retransliuotojai teikia periodines nustatytos formos ataskaitas apie vykdytą elektroninių ryšių veiklą bei turi užtikrinti sudaromų sutarčių su retransliavimo paslaugų gavėjais atitiktį šios tarnybos patvirtintų Elektroninių ryšių paslaugų teikimo taisyklių reikalavimams. Ryšių reguliavimo tarnyba taip pat nagrinėja tarp retransliuotojų ir jų paslaugų gavėjų kilusius ginčus.

Retransliavimas minimas ir ATGTĮ, tačiau šis įstatymas apibrėžia tik *kabelinės retransliacijos* sąvoką, kuri suprantama kaip tuo pačiu metu vykstantis, nepakeistas ir nesutrumpintas viešam priėmimui skirtų radijo ir (ar) televizijos programų, transliuojamų laidais ar bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant palydovines sistemas, perdavimas viešam priėmimui kabelinėmis ar mikrobanginėmis priemonėmis. Šio įstatymo 3 straipsnyje, apibrėžiančiame įstatymo nuostatų taikymo sritį, nurodyta, kad ATGTĮ *inter alia* taikomas kabelinės retransliacijos operatoriams, kurių buveinės yra Lietuvos Respublikoje arba kurių laidos ir programos transliuojamos iš Lietuvos Respublikoje esančių siūstuvų. Platesnė analizė apie šių sąvokų turinį bei santykį su autorių teisių ir gretutinių teisių objektų apsauga pateikiama tolesniuose studijos skyriuose.

III.2. Retransliavimo veiklos teisinis reglamentavimas Europos Sąjungos teisėje ir Teisingumo Teismo praktikoje

Kaip minėta, retransliavimo veikla Lietuvoje pasižymi tam tikru koncepciniu dualumu – ji turi tiek elektroninių ryšių paslaugos, tiek ir visuomenės informavimo audiovizualinėmis priemonėmis paslaugos bruožų. Nors po 2015 m. gegužės 21 d. priimtų Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimų retransliavimas jau nebėra įvardijamas kaip visuomenės informavimo paslauga, tačiau ji išliko reguliuojama šiuo įstatymu ir toliau patenka į LRTK priežiūros sritį. Tačiau, kaip plačiau paaiškinama toliau, ES teisėje retransliavimo veikla visų pirma yra elektroninių ryšių paslauga.

2000 m. pradžioje ES lygmeniu pradėtos kurti naujosios elektroninių ryšių reguliavimo sistemos (toliau tekste – NRS) vienu esminių bruožų tapo siekis, kad visiems perdavimo tinklams ir susijusioms paslaugoms būtų taikoma viena reguliavimo sistema ir kad nustatant šią sistemą

būtina atskirti perdavimo reguliavimą nuo turinio reguliavimo². Konkurencijos direktyvos preambulės 7 konstatuojamojoje dalyje taip pat pabrėžta, kad, siekiant atsižvelgti į konvergencijos reiškinių, sąvokos „elektroninių ryšių“ paslaugos ir tinklai buvo pasirinktos vietoje sąvokų „telekomunikacinės paslaugos“ ir „telekomunikaciniai tinklai“, ir nurodyta, kad šios sąvokos apima visas elektroninių ryšių paslaugas ir (arba) tinklus, kurie susiję su signalų perdavimu laidais, radijo bangomis, optinėmis ir kitokiomis elektromagnetinėmis priemonėmis (t. y. fiksuotais, belaidžiais, kabelinės televizijos, palydoviniais tinklais). Šioje konstatuojamojoje dalyje patikslinta, kad radijo ir televizijos programų perdavimas ir transliavimas turėtų būti pripažintas elektroninių ryšių paslauga.

Be to, Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos 1 straipsnio 1 dalies a punkto i papunktyje audiovizualinės žiniasklaidos paslauga apibrėžiama kaip paslauga, apibrėžta SESV 56 ir 57 straipsniuose, už kurią redakcinę atsakomybę prisiima žiniasklaidos paslaugų teikėjas ir kurios pagrindinis tikslas – informavimo, pramogų ar švietimo tikslais teikti programas plačiajai visuomenei elektroninių ryšių tinklais, kaip apibrėžta Pagrindų direktyvos 2 straipsnio a punkte.

Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos preambulės 26 konstatuojamojoje dalyje taip pat nurodyta, kad žiniasklaidos paslaugų teikėjo apibrėžtis neturėtų apimti fizinių ar juridinių asmenų, tik perduodančių programas, už kurias redakcinė atsakomybė tenka trečiosioms šalims.

Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad nurodytuose ES teisės aktuose nustatytas aiškus skirtumas tarp turinio kūrimo, iš kurio kyla redakcinė atsakomybė, ir turinio perteikimo, į kurį neįeina redakcinė atsakomybė, nes turiniui ir jo perdavimui taikomi atskiri teisės aktai, kuriais siekiama tik jiems būdingų tikslų, neatsižvelgiant nei į teikiamų paslaugų klientus, nei į perdavimo sąnaudų, įtraukiamų į jiems pateikiamas sąskaitas, struktūrą³.

Atitinkamai, nagrinėdamas kabeliniais ir palydoviniais tinklais vykdomą radijo ir televizijos programų platinimo veiklą, Teisingumo Teismas konstatavo, kad ūkio subjektų atliekamas radijo ir televizijos programų platinimas elektroninių ryšių tinklais, kai programos yra perduodamos nepakeistos, neprisiimant už jas redakcinės atsakomybės, yra kvalifikuojamas kaip elektroninių ryšių paslauga, kuriai taikoma NRS ir ją įtvirtinančios direktyvos⁴.

Kaip pažymėjo Teisingumo Teismas, bet koks kitas aiškinimas labai apribotų NRS taikymo sritį, pakenktų jos nuostatų veiksmingumui, todėl sukliudytų įgyvendinti šia sistema siekiamus tikslus. Iš to, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Lietuvoje nustatytas retransliavimo, visų pirma kaip visuomenės informavimo sektoriaus paslaugos, kurios teikimui būtina LR TK išduodama retransliuojamo turinio licencija arba pranešimas LR TK apie tokios veiklos pradžią, reglamentavimas neatitinka ES teisės, kuri retransliavimą supranta visų pirma kaip elektroninių ryšių paslaugą. Be to, neatitikimas ES teisei konstatuotinas ir retransliuotojus įtraukiant į viešosios informacijos skleidėjo, kuriems taikoma atsakomybė už jų skleidžiamos informacijos teisėtumą, sąvoką (Visuomenės informavimo įstatymo 2 str. 76 d.). Tokiu būdu minėtos įstatymo

² Pagrindų direktyvos 5 konstatuojamoji dalis.

³ Teisingumo Teismo 2013 m. lapkričio 7 d. sprendimas byloje C-518/11 *UPC Nederland BV prieš Gemeente Hilversum*. ECLI:EU:C:2013:709.

⁴ *Ten pat*, 44 punktas, taip pat žr. Teisingumo Teismo 2014 m. balandžio 30 d. sprendimą byloje C-475/12 *UPC DTH Sàrl prieš Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Elnökhelyettese*, 58 punktas.

normos galėtų būti aiškinamos, kad retransliuotojams yra nustatoma pareiga kontroliuoti transliuotojų jiems pateikiamos informacijos turinį dėl jų atitikties Lietuvos Respublikos teisės aktų reikalavimams, t. y. taikyti redakcinę atsakomybę. Tačiau praktikoje sistemiškai taikant nacionalinę ir ES teisę minėta redakcinė atsakomybė retransliuotojų atžvilgiu nėra taikoma. Atsižvelgiant į minėtus trūkumus, būtina tobulinti Visuomenės informavimo įstatymą keičiant netinkamą reguliavimą ir atsakomybę retransliuotojams taikant tik už teisės aktais nustatytą veiklos sąlygų pažeidimus, kartu atsisakant redakcinės atsakomybės už platinamą turinį.

Pažymėtina, kad cituotais Teisingumo Teismo sprendimais, kuriais buvo išaiškintas kilęs neaiškumas dėl retransliavimo veiklos, nagrinėdamos retransliavimo veiklą palaipsniui pradeda remtis ir Lietuvos Respublikos institucijos.

Pirmoji institucija, kuri šias retransliuotojų veiklos savybes apibūdino išvadose dėl Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimų projektų, buvo Europos teisės departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos⁵.

Be to, nurodyta Teisingumo Teismo jurisprudencija pradeda remtis ir Lietuvos teismai. Įsiteisėjusia nutartimi civilinėje byloje Nr. 2A-230-640/2015 Vilniaus apygardos teismas konstatavo, kad kabelinės televizijos (retransliavimo) paslaugos yra elektroninių ryšių paslaugos, kuriai taikomi šį sektorių reglamentuojantys teisės aktai⁶.

Nurodytos aplinkybės sudaro prielaidas teigti, kad retransliavimo veiklos teisinis reglamentavimas turi būti tobulinamas, retransliuotojų veiklos sąlygas ir kitus jų veiklai taikytinus reikalavimus nustatant visų pirma elektroninių ryšių sektorių reglamentuojančiuose teisės aktuose bei taip suderinant Lietuvos Respublikos ir ES teisinės sistemas.

Nurodytos aplinkybės šios studijos kontekste yra svarbios visų pirma dėl to, kad, nuo 2015 m. spalio 1 d. išplėtus retransliavimo veiklos sąvoką, į šių paslaugų apimtį patenka užsienio šalyse registruoti paslaugų teikėjai, teikiantis paslaugas Lietuvos Respublikos teritorijoje (pavyzdžiui, internetu platinantys televizijos programas). Remiantis ES teise, tokios paslaugos visų pirma yra laikomos elektroninių ryšių paslaugomis, todėl užsienyje registruotiems paslaugų teikėjams gali būti nesuprantamas toks reguliavimas, kai norint pradėti teikti elektroninių ryšių paslaugą yra būtina kreiptis į su elektroninių ryšių sektoriumi nesusijusią instituciją – LRTK. Atsižvelgiant į tai tikėtina, kad dalis tokių paslaugų teikėjų, galimai ir sąmoningai, apskritai nesikreips į LRTK ir negaus jų veiklai reikalingų leidimų. Tokiu atveju tokių paslaugų teikėjų veikla tampa neteisėta ir iš to kyla visos kitos su tuo susijusios pasekmės, įskaitant mokesčių bei autorių atlyginimų vengimą.

⁵ Europos teisės departamento 2014-09-15 išvada Visuomenės informavimo įstatymo Nr. I-1418 2, 19, 31, 34, 34(1), 48 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Įstatymo papildymo 51(1) straipsniu įstatymo projektui Nr. XIIP-2106, prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=481700&p_tr2=2>; Europos teisės departamento 2015-01-15 išvada Visuomenės informavimo įstatymo Nr. I-1418 2, 19, 22, 27, 31, 32, 33, 34, 34(1), 47, 48 straipsnių pakeitimo ir 40(2) straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektui Nr. XIIP-2106(2), prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=1004182&p_tr2=2>.

⁶ Vilniaus apygardos teismo 2015 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-230-640/2015.

III.3. Pagrindinės retransliavimo veiklos vykdymo Lietuvos Respublikoje sąlygos, priežiūros ir kontrolės mechanizmai, reguliuojančios institucijos, jų kompetencija ir tarpusavio santykis

III.3.1. Veiklos sąlygos

Nuo 2015 m. spalio 1 d. Lietuvos Respublikoje radijo ir (ar) televizijos programų retransliavimo veikla nebėra licencijuojama, išskyrus atvejus, kai radijo ir (ar) televizijos programoms retransliuoti bus naudojami radijo dažnių skyrimo radijo ir televizijos programoms transliuoti ir siųsti plane numatyti radijo dažniai (kanalai). Tokiu atveju retransliuotojas privalo gauti retransliuojamo turinio licenciją, kurią Transliavimo veiklos ir retransliuojamo turinio licencijavimo taisyklėse nustatyta tvarka išduoda LRTK. Licencijos išdavimo procesas yra koordinuojamas su Ryšių reguliavimo tarnyba tik tiek, kiek tai liečia minėtame plane nustatytų dažnių (iš esmės skirtų antžeminei televizijai) panaudojimą.

Tuo tarpu retransliuotojai, kurie radijo ir (ar) televizijos programoms retransliuoti nenaudos radijo dažnių skyrimo radijo ir televizijos programoms transliuoti ir siųsti plane numatytų radijo dažnių (kanalų), taip pat kiti asmenys, teikiantys Lietuvos Respublikos vartotojams televizijos programų ir (ar) atskirų programų platinimo internete paslaugas, prieš pradėdami vykdyti šią veiklą privalo apie tai pranešti LRTK nustatyta tvarka pateikdami pranešimą. Pradėti nelicencijuojamą retransliavimo veiklą šie asmenys gali kitą dieną nuo atitinkamo pranešimo pateikimo LRTK dienos arba nuo pranešime nurodytos dienos, jeigu ši diena yra vėlesnė negu pranešimo pateikimo LRTK diena.

Pagrindinės retransliavimo veiklos sąlygos yra išdėstytos retransliuotojams išduotose retransliuojamo turinio licencijose (jei jos išduodamos), papildomus reikalavimus taip pat numato Visuomenės informavimo įstatymo 33 straipsnis. Televizijos programų retransliuotojai, Lietuvos Respublikoje teikiantys televizijos programų retransliavimo paslaugas, taip pat kiti asmenys, teikiantys Lietuvos Respublikos vartotojams televizijos programų ir (ar) atskirų programų platinimo internete paslaugas, privalo retransliuoti, platinti internete visas nekoduotas nacionalines LRT televizijos programas. LRTK gali priimti sprendimą atleisti nuo nurodyto įpareigojimo retransliuoti nekoduotas nacionalines LRT televizijos programas, jeigu toks sprendimas neapriboja vartotojo galimybių matyti šias programas turimomis techninėmis priemonėmis. Už privalomas retransliuoti televizijos programas retransliuotojai ir LRT vieni kitiems nemoka.

Retransliuotojams yra draudžiama keisti retransliuojamas radijo ir (ar) televizijos programas ar atskiras programas, ar įterpti į jas bet kokią kitą informaciją. Tai dar kartą patvirtina retransliuotojų, kaip transliuotojų kuriamo turinio platintojų, statusą. Retransliuojamos televizijos programos pakeitimu nelaikomas specialių techninių priemonių naudojimas, siekiant užtikrinti nepilnamečių apsaugą nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio jų psichikos sveikatai, fiziniam, protiniam ir doroviniam vystymuisi, pritaikyti neįgaliesiems ar užtikrinti kitų radijo ir (ar) televizijos transliuotojų išimtinės teises į televizijos programas ar atskiras programas.

Visuomenės informavimo įstatymo 33 str. 10 d. numato, kad radijo ir (ar) televizijos programų retransliuotojai, taip pat kiti asmenys, teikiantys Lietuvos Respublikos vartotojams televizijos

programų ir (ar) atskirų programų platinimo internete paslaugas, atsako už Visuomenės informavimo įstatymo nustatytus reikalavimus atitinkančių radijo ir (ar) televizijos programų arba atskirų programų parinkimą, teikimą skleisti ir skleidimą bei tokios veiklos teisėtumą. Ši nuo 2015 m. spalio 1 d. įsigaliojusi nuostata sugriežtina retransliuotojų atsakomybę programų parinkimo ir jų pateikimo visuomenei procese. Visgi, kaip matyti iš sisteminės šio straipsnio ir 48 str. 2 d. nuostatų analizės, atsakomybė retransliuotojams, kai yra išplatinama Visuomenės informavimo įstatymo nuostatas pažeidžianti informacija, taikoma ne už šio turinio pateikimą visuomenei, tačiau tais atvejais, kai retransliuotojai nevykdo Komisijos sprendimų, susijusių su tokios Komisijos vykdoma neskelbtinos informacijos kontrole.

III.3.2. Retransliavimo veiklos priežiūra

Visuomenės informavimo įstatymas nustato, kad būtent LRTK yra nepriklausoma Seimui atskaitinga Lietuvos Respublikos jurisdikcijai priklausančių radijo ir (ar) televizijos programų transliuotojų, užsakomųjų visuomenės informavimo audiovizualinėmis priemonėmis paslaugų teikėjų veiklą reguliuojanti ir prižiūrinti, Lietuvos Respublikos teritorijoje veiklą vykdančių retransliuotojų ir kitų asmenų, teikiančių Lietuvos Respublikos vartotojams televizijos programų ir (ar) atskirų programų platinimo internete paslaugas, veiklos priežiūrą vykdanči institucija. LRTK dalyvauja formuojant valstybės audiovizualinę politiką. Ji yra Lietuvos Respublikos Seimo ir Vyriausybės ekspertė radijo, televizijos programų transliavimo ir retransliavimo bei užsakomųjų visuomenės informavimo audiovizualinėmis priemonėmis paslaugų klausimais. LRTK, atlikdama savo funkcijas ir priimdama sprendimus jos kompetencijai priklausančiais klausimais, yra nepriklausoma.

LRTK, vykdydama Visuomenės informavimo įstatyme ir kituose teisės aktuose nustatytų reikalavimų priežiūrą, turi pakankamai plačią kompetenciją. Retransliuotojų atžvilgiu svarbiausios LRTK funkcijos yra šios:

- prižiūrėti, kaip retransliuotojai laikosi Transliavimo veiklos licencijavimo ir retransliuojamo turinio licencijavimo taisyklių, Visuomenės informavimo įstatymo ir kitų įstatymų nuostatų dėl retransliuojamų, teikiamų priimti internetu radijo ir (ar) televizijos programų arba atskirų programų parinkimo, teikimo skleisti ir skleidimo, kitų teisės aktų reikalavimų dėl viešosios informacijos turinio ir jos skleidimo, LRTK patvirtintų taisyklių dėl televizijos programų paketų sudarymo ir sprendimų, licencijų sąlygų, vykdyti elektroninių ryšių tinklais retransliuojamų audiovizualinių kūrinių, radijo ir (ar) televizijos programų stebėseną (Visuomenės informavimo įstatymo 48 str. 1 d. 7 p.);
- kontroliuoti, kaip retransliuotojai laikosi Visuomenės informavimo ir Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymų, priimtų įsipareigojimų, licencijų sąlygų ir LRTK priimtų sprendimų (Visuomenės informavimo įstatymo 48 str. 1 d. 9 p.);
- kreiptis į Vilniaus apygardos administracinę teisumą dėl neteisėtai vykdomos retransliavimo veiklos nutraukimo (Visuomenės informavimo įstatymo 48 str. 1 d. 16 p.);
- Visuomenės informavimo įstatymo nustatyta tvarka sustabdyti užsienio valstybių visuomenės informavimo audiovizualinėmis priemonėmis paslaugų teikėjų parengtų paslaugų teikimą Lietuvos Respublikos teritorijoje (Visuomenės informavimo įstatymo 48 str. 1 d. 17 p.);

- retransliuotojams, pažeidusiems Visuomenės informavimo įstatymo reikalavimus ar licencijų sąlygas, nevykdantiems LRTK priimtų sprendimų ar įpareigojimų, įstatymų nustatyta tvarka taikyti šias poveikio priemones: (i) taikyti Visuomenės informavimo įstatymo 48 str. 3 d. numatytas baudas, (ii) panaikinti arba sustabdyti retransliuojamų turinio licencijos galiojimą, (iii) skirti Administracinių teisės pažeidimų kodekse nurodytas nuobaudas, (iv) kreiptis į teismą dėl neteisėtos retransliavimo veiklos sustabdymo ar nutraukimo Visuomenės informavimo įstatymo nustatyta tvarka (Visuomenės informavimo įstatymo 48 str. 2 d.).

Labai svarbi LRTK funkcija bei veiklos sritis yra nustatyta Visuomenės informavimo įstatymo 34¹ straipsnyje, kuris įgyvendina Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos 3 bei 4 straipsnius. Esant šiame straipsnyje nurodytoms sąlygoms, LRTK turi teisę apriboti visuomenės informavimo audiovizualinėmis priemonėmis paslaugų teikimo laisvę Lietuvos Respublikoje. Šio tyrimo tikslais galima išskirti tris atskirus tokių ribojimų atvejus:

- 1) Iš ES, EEE ir Televizijos be sienų konvenciją ratifikavusių šalių transliuojamų ar retransliuojamų televizijos programų laisvo priėmimo Lietuvos Respublikoje laikinas sustabdymas, kai pažeidžiami nepilnamečių apsaugos reikalavimai, kurstomas karas ar neapykanta, tyčiojimas, niekinimas, kurstymas diskriminuoti, smurtauti, fiziškai susidoroti su žmonių grupe ar jai priklausančiu asmeniu dėl amžiaus, lyties, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų, pažiūrų ar religijos pagrindu bei kai platinama, propaguojama ar reklamuojama pornografija, taip pat propaguojamos ir (ar) reklamuojamos seksualinės paslaugos, lytiniai iškrypimai (Visuomenės informavimo įstatymo 34¹ str. 3 d.).
- 2) Ėmimasis adekvačių priemonių kai kitų ES ir EEE šalių jurisdikcijai priklausantys transliuotojai transliuoja televizijos programą, kurios visa ar didžioji dalis skirta Lietuvos Respublikos teritorijai, nesilaikydami Lietuvos Respublikos teisės aktų, kurie nustato griežtesnius ar išsamesnius reikalavimus, nei nustatytieji Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvoje (Visuomenės informavimo įstatymo 34¹ str. 4-7 d.).
- 3) Iš ne ES, EEE ir televizijos be sienų konvenciją ratifikavusių šalių transliuojamų televizijos programų laisvo priėmimo sustabdymas, kai pažeidžiami nepilnamečių apsaugos reikalavimai ir / arba platinama neskelbtina informacija (Visuomenės informavimo įstatymo 34¹ str. 11-12 d.).

Pasikeitusios geopolitinės situacijos kontekste stebimas nurodytų priemonių taikymo LRTK praktikoje suaktyvėjimas, t. y. vien per pastaruosius keletą metų trečiosios grupės priemonės buvo taikomos bent keletą kartų (pvz., 2014 m. kovo 19 d LRTK sprendimas Nr. KS-46 „Dėl programų iš ne ES valstybių narių, EEE valstybių ir kitų Europos Tarybos konvenciją dėl televizijos be sienų ratifikavusių Europos valstybių, sudarančių televizijos programą „NTV MIR Lithuania“ laikino retransliavimo sustabdymo⁷), o pirmosios grupės priemonės pirmą sykį pritaikytos 2015 m. balandžio 8 d. LRTK sprendimu dėl televizijos programos „RTR Planeta“

⁷ LRTK 2014-04-19 sprendimas Nr. KS-46, prieiga per internetą: http://www.rtk.lt/files/15_1395305523_6431.pdf.

laikino sustabdymo⁸. Šis LRTK sprendimas yra pirmasis atvejis ne tik Lietuvoje, tačiau ir visoje ES, kai buvo pasinaudota Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvoje bei atitinkamai Visuomenės informavimo įstatyme nustatyta procedūra, leidžiančia sustabdyti ES teritorijoje registruotos programos laisvą priėmimą Lietuvos teritorijoje. Šio sprendimo teisėtumą patvirtino Europos Komisija⁹. LRTK pastaruoju metu taip pat pradėjo aktyvias konsultacijas su Lietuvos teisės aktų reikalavimų platinamam turiniui nesilaikančiais užsienio transliuotojais¹⁰.

Kaip jau minėta, tam tikras funkcijas retransliuotojų atžvilgiu vykdo ir Ryšių reguliavimo tarnyba. Retransliuotojai šiai institucijai teikia savo ketvirtines veiklos ataskaitas, kuriose pateiktus duomenis Ryšių reguliavimo tarnyba įtraukia į savo rengiamas ketvirtines ir metines elektroninių ryšių rinkos ataskaitas. Tai rodo, kad retransliavimas bent jau iš dalies Lietuvoje yra pripažįstamas ir elektroninių ryšių veikla, tačiau iš esmės jurisdikciją šią veiklą vykdančių subjektų kontrolės atžvilgiu turi išimtinai LRTK, o Ryšių reguliavimo tarnyba užsiima informacijos apie elektroninių ryšių rinką kaupimu bei sisteminimu ir kilusių ginčų tarp retransliuotojų ir jų paslaugų gavėjų (abonentų) sprendimu. Tačiau, kaip minėta, ES lygmeniu retransliavimas yra pripažįstamas kaip elektroninių ryšių veikla, lygiai taip pat retransliavimo paslaugas kvalifikavo ir Vilniaus apygardos teismas 2015 m. balandžio 10 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 2A-230-640/2015. Taigi, šiuo atveju stebima akivaizdi retransliavimo veiklos teisinio kvalifikavimo dichotomija, pasireiškianti priešprieša tarp ES teisės, palaikomos ES ir Lietuvos teismų praktikos, iš vienos pusės, ir Visuomenės informavimo įstatymo nustatyto teisinio reglamentavimo, iš kitos pusės.

Pažymėtina, kad nuo 2015 m. spalio 1 d. LRTK priežiūros ribos gerokai išsiplečia, nes po Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimų į jos jurisdikciją patenka ne tik tradiciniai retransliuotojai, tačiau ir kitomis technologijomis televizijos programas platinantys ūkio subjektai, kurie iki tol šias paslaugas teikė praktiškai nekontroliuojami. Įsigaliojus Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimams, LRTK privalo aktyviai naudotis jai suteiktais įgalinimais bei prižiūrėti, ar šie paslaugų teikėjai vykdo jų atžvilgiu pradėtus taikyti reikalavimus dėl pranešimo apie vykdomą veiklą pateikimo LRTK. Tik visapusiškai įgyvendinus kontrolės priemones tokių subjektų atžvilgiu mažės neteisėtų paslaugų teikimo atvejų bei atitinkamai skaidrės šių paslaugų teikimo procesas.

III.4. Retransliavimo veikloje naudojami autorių ir gretutinių teisių objektai, autorių ir gretutinių teisių apsauga bei atlyginimo už šių teisių naudojimą tvarka

Retransliavimo veikloje naudojami autorių ir gretutinių teisių objektai, autorių ir gretutinių teisių apsauga bei atlyginimo už šių objektų naudojimą tvarka Lietuvoje yra reglamentuojama ATGTĮ, kuriuo įgyvendinamos ir ES direktyvos, skirtos intelektinės nuosavybės bei autorių ir gretutinių teisių apsaugai.

Labiausiai teisinius santykius tarp autorių, transliuotojų ir retransliuotojų įtakoja Direktyva 93/83/EEB, kuri priimta atsižvelgiant į būtinybę panaikinti kliūtis laisvam programų judėjimui Bendrijoje. Šia direktyva siekiama užtikrinti, kad bendrojoje rinkoje konkurencija nebus

⁸ LRTK 2015-04-08 sprendimas Nr. KS-78, prieiga per internetą: http://www.rtk.lt/files/15_1428904180_6113.pdf.

⁹ http://www.rtk.lt/lt/naujienos/pranesimai_spaudai/europos_komisija_teigiama_ivertino_lietuvos_radijo_ir_televizijos_komisijos_sprendima_del_rtr_planetos_retransliavimo_sustabdymo

¹⁰ http://www.rtk.lt/lt/naujienos/pranesimai_spaudai/komisija_susitiko_su_rusisku_tv_programu_gamintojais

iškraipoma, ir ji buvo priimta atsižvelgiant į faktą, kad vykdyti (1) tarpvalstybines palydovines transliacijas ir (2) kitų valstybių narių programų kabelines retransliacijas vis dar kliudo nacionalinių autorių teisių taisyklių skirtumai ir tam tikras teisinis netikrumas.

Retransliavimo veikloje yra naudojami autorių teisių objektai – audiovizualiniai kūriniai (kino filmai, televizijos filmai, televizijos laidos, videofilmai, diafilmai ir kiti kinematografinėmis priemonėmis išreikšti kūriniai), muzikos kūriniai ir kt. Kartu atkreiptinas dėmesys, kad retransliavimo veikloje naudojami ne tik autoriniai kūriniai, bet ir gretutinių teisių objektai (atlikimai, fonogramos, audiovizualinio kūrinio (filmo) pirmieji įrašai, transliuojančiųjų organizacijų transliacijos). Kita vertus, pagal ATGTĮ 15 str. 1 d. 8 p. viena iš autoriaus išimtinių turtinių teisių yra teisė transliuoti, retransliuoti ir kitaip viešai skelbti kūrinį, įskaitant jo padarymą viešai prieinamu kompiuterių tinklais (internete), taip pat retransliavimo teisė yra suteikta ir gretutinių teisių subjektų atžvilgiu (ATGTĮ 53 str. 1 d. 1 p., 55 str. 1 d., 56 str. 1 d. 1 p., 57 str. 1 d. 2 p.). Todėl retransliuotojas kartu yra ir autorių teisių ir gretutinių teisių naudotojas.

Retransliavimas yra autorių teisių ir gretutinių teisių objekto (televizijos programų) naudojimo būdas ir kartu autorių bei gretutinių teisių turėtojų turtinė teisė. Vadinasi, analizuojant autorių ir gretutinių teisių apsaugos aspektus, svarbu išanalizuoti, kaip veikia konkretus subjektas, ar kaip autorius ar gretutinių teisių turėtojas, ar kaip kūrinio ar gretutinių teisių objekto naudotojas. Retransliavimo veiklą vykdydantys subjektai dažniausiai veikia kaip autorių ar gretutinių teisių objekto naudotojai. Transliuotojai – kaip gretutinių teisių turėtojai arba autorių teisių subjektai (kai transliuoja savo sukurtas programas). Svarbu pažymėti, kad retransliavimo veikloje taip pat veikia subjektai, kuriems yra perleistos arba suteiktos naudoti autorių turtinės teisės ar gretutinės teisės, pvz. televizijos programų platintojai. Platinimo veiklos sąvoka plačiau analizuojama šios studijos III.8.2 skyriuje.

III.4.1. Teisės retransliuoti turinys, autorių teisių ir gretutinių teisių apsauga

Transliuotojai turi gretutines teises į savo transliacijas. Šių išimtinių teisių turinys yra numatytas ATGTĮ 56 str. 1 d.:

- Retransliuoti savo transliacijas;
- Retransliuoti kabeliniais tinklais savo transliacijas;
- Įrašyti savo transliacijas;
- Atgaminti savo transliacijų įrašus;
- Viešais skelbti savo transliacijas;
- Padaryti savo transliacijų įrašus ar jų kopijas viešai prieinamus, įskaitant perdavimą kompiuterių tinklais (internete);
- Platinti savo transliacijų įrašus ar jų kopijas.

ATGTĮ 56 str. 1 d. yra įtvirtintos dvi atskiros teisės – retransliuoti savo transliacijas ir retransliuoti kabeliniais tinklais savo transliacijas. Šis skirtumas, greičiausiai, Lietuvos teiseje yra atsiradęs dėl to, kad „teisė retransliuoti kabeliniais tinklais savo retransliacijas“ atsirado perkeliant į nacionalinę teisę 93/83/EEB direktyvą, kurioje numatyta kabelinio retransliavimo teisė.

Retransliavimo veikla apibrėžiama 93/83/EEB direktyvoje, ATGTĮ ir Visuomenės informavimo įstatyme. Nors šiuose teisės aktuose yra apibrėžiamos ir vartojamos panašios retransliacijos sąvokos, tačiau detaliau analizuojant šias sąvokas, jos turi esminius skirtumus.

ATGTĮ 2 str. 15 d. numatyta, kad kabelinis retransliavimas – tai tuo pačiu metu vykstantis, nepakeistas ir nesutrumpintas viešam priėmimui skirtų radijo ir (ar) televizijos programų, transliuojamų laidais ar bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant palydovines sistemas, perdavimas viešam priėmimui kabelinėmis ar mikrobanginėmis priemonėmis. Vadinasi, kabelinės retransliacijos požymiai yra:

- 1) perdavimas viešam priėmimui kabelinėmis ar mikrobanginėmis priemonėmis. Pats priėmimo faktas nėra būtinas požymis. Teisiškai reikšmingas yra perdavimo bet kuriam viešam priėmimui faktas;
- 2) perdavimas turi vykti tuo pačiu metu¹¹ kaip transliavimas, turi būti nepakeistas ir nesutrumpintas;
- 3) perduodamos laidais ar bevielio ryšio priemonėmis, įskaitant palydovines sistemas, transliuojamos radijo ir (ar) televizijos programos.

93/83/EEB direktyvos 1 str. 3 d. pateikiamas panašus retransliacijos apibrėžimas. Kabelinė retransliacija – tai viešam priėmimui skirtų televizijos ar radijo programų pradinio perdavimo iš kitos valstybės narės vieliniu ar bevieliu ryšiu, įskaitant ir palydovinį ryšį, vienalaikis, nepakeistas ir nesutrumpintas retransliavimas viešam priėmimui kabeline ar mikrobange sistema. Vadinasi, direktyvoje numatyti analogiškai kabelinio retransliavimo požymiai, kaip ATGTĮ, išskyrus tai, kad minėtoje direktyvoje kabelinis retransliavimas gali būti suprantamas tik kaip antrinis perdavimas iš paskirstymo tinklo. Tuo tarpu Visuomenės informavimo įstatymo 2 str. 58 d. retransliavimas yra platesnė veikla, t.y. ir galimybių sudarymas priimti signalą.

Prof. V. Mizaras papildomai atkreipia dėmesį¹², kad ATGTĮ 2 str. 15 d. numatyta kabelinio retransliavimo sąvoka yra siauresnė už bendrąją retransliacijos teisės sampratą (dėl technologijų ribojimo), apibrėžiamą Visuomenės informavimo įstatymo 2 str. 58 p. Pasak jo, kadangi ATGTĮ nustatyta kabelinės retransliacijos sąvokos teisinė norma įgyvendina ES Direktyvos 93/83/EEB nuostatas, šia sąvoka reikėtų vadovautis tik tais atvejais, kai kabelinė retransliacija vykdoma kertant valstybės sienas, t.y. iš vienos ES valstybės narės ar EEE valstybės į kitą ES ar EEE valstybę, kadangi Direktyva 93/83/EEB buvo siekiama derinti tik tų kabelinių retransliacijų teisę, kurios vykdomos iš vienos ES ar EEE valstybės į kitą ES ar EEE valstybę. Lietuvoje, anot profesoriaus, retransliavimas yra ne tik perdavimas kabelinėmis ar mikrobanginėmis priemonėmis, bet perdavimas kitais elektroninių ryšių tinklais. Kitose ES valstybėse retransliavimo sąvoka taip pat numato platesnes perdavimo techninėmis priemonėmis galimybes nei numatyta 93/83/EEB direktyvoje.

Retransliavimo veikla ir jos apibrėžimai teisėje nuolat reikalauja pokyčių, nes retransliavimo veikloje yra taikomos technologinės inovacijos, kurios keičia ir teisinius santykius. Pavyzdžiui, dar ne taip seniai Nyderlanduose retransliavimas iš esmės buvo suvokiamas tik kaip antrinis perdavimas (retransliavimo metu priimant pirminį signalo perdavimą iš transliuotojo). Fakto, kad signalo perdavimo metu yra nustatyta intervencija kitos organizacijos, nei pirminė

¹¹ “Tuo pačiu metu“ gali reikšti vėlavimą keliomis sekundėmis dėl techninių aplinkybių.

¹² Mizaras, V. Autorių teisė, I tomas. Justitia, Vilnius, 2008. P. 453.

(transliuotojas), užteko taikyti Berno konvencijos 11bis straipsnį¹³. Tačiau 2014 m. kovo 28 d. Nyderlandų Aukščiausiasis teismas nusprendė, kad dauguma retransliuotojų Nyderlanduose jau nepatenka į 93/83/EEB direktyvoje vartojamą „kabelinio retransliavimo“ sąvoką, nes netenkina vieno iš retransliavimo sąvokos požymio, t.y. jie retransliuodami nevykdo pirminio signalo priėmimo ir perdavimo tuo pat metu ir todėl nėra antrinio perdavimo požymio. Taip atsitiko dėl to, kad retransliuotojai gavo teisę tiesioginiam „vienas prie vieno“ transliavimui per Media vartus (MediaGateway), kuriam transliuojančios organizacijos suteikė tokią galimybę. Todėl Nyderlandų Aukščiausiasis teismas nusprendė, kad retransliuotojų atžvilgiu privalomos kolektyvinio administravimo teisės daugiau neturi būti taikomos.¹⁴ Tokie technologiniai pokyčiai ir Nyderlandų Aukščiausiojo teismo praktika paskatino įstatymo leidėją papildomai reguliuoti autorių teisių ir gretutinių teisių turėtų apsaugą nacionalinėje teisėje, antraip nuo kolektyvinio teisių administravimo būtų pereita prie individualaus sutartinio teisių administravimo.

Retransliavimo veiklos reguliavimo pokyčius nuolat stebi ir Europos Komisija, kuri dar 2002 m. Ataskaitoje dėl 93/83/EEB direktyvos taikymo nurodė, kad direktyvos nuostatos, susijusios su retransliavimu, iš esmės yra tinkamai perkeltos į valstybių narių teisę (pažymėtina, kad Lietuvos teisė rengiant šią ataskaitą nebuvo analizuojama). Viena iš svarbiausių 93/83/EEB direktyvos nuostatų yra susijusi su autorių teisių ir gretutinių teisių apsauga nustatant privalomą kolektyvinio administravimo institutą (9 str. 1-2 d.). 93/83/EEB direktyvos 9 str. numatyta, kad autorių teisių (pvz. programų prodiuseriai) ir gretutinių teisių turėtojai (transliuojančios organizacijos) suteikia savo leidimus retransliuotojui ne individualiai sudarydami sutartis, bet per kolektyvinio administravimo organizaciją. Dar daugiau, minėtos direktyvos 9 str. 2 d. numato, kad kolektyvinio administravimo organizacija turi teisę administruoti retransliavimo teises ir tuo atveju, jeigu teisių turėtojai jai nesuteikė tokių įgaliojimų. Kolektyvinis administravimas, anot Teisingumo Teismo, taikant direktyvos nuostatas, gali pasižymėti ne vien tik atlyginimo surinkimu, bet ir kitokiu retransliavimo teisės įgyvendinimu.¹⁵ Teismas taip pat pažymėjo, kad direktyvos 9 str. 1 ir 2 d. nuostatų paskirtis yra retransliuotojų teisių apsauga, užtikrinant, kad retransliuotojai būtų tikri, kad jie įgijo visas teises į retransliuojamas programas ir jokie tretieji asmenys – autorių teisių ar gretutinių teisių turėtojai – negali ginčyti retransliuotojų įgytų teisių apimties ar kitų aspektų.

Kitaip nei retransliavimo teisė, kuri įgyjama ir įgyvendinama (kaip pagrindinė taisyklė) kolektyvinio administravimo būdu, transliavimo teisė yra įgyjama autorių teisių subjektui davus leidimą (sudarius sutartį) perduoti viešai per palydovą autorių teises į kūrinius (93/83/EEB direktyvos 2 str. ir 3 str.). Iš Teisingumo Teismo praktikos išplaukia, kad tokį leidimą visų pirma turi gauti asmuo, kuris pradeda tokį perdavimą arba įsikiša tokio perdavimo metu, dėl to jis tokiu perdavimu saugomus kūrinius padaro pasiekiamus naujai visuomenės daliai, t.y. visuomenės daliai, į kurią saugomų kūrinių autoriai neatsižvelgė suteikdami leidimą kitam asmeniui. Tačiau minėto leidimo neturi gauti atitinkamas asmuo, jeigu jo įsikišimas viešo perdavimo metu apsiriboja, kaip nurodyta Direktyvos 2001/29 27 konstatuojamojoje dalyje, vien fizinių

¹³ Autoriai turi išimtinę teisę leisti viešai skelbti visuomenei eterijoje jau transliuotus kūrinius laidais ar belaidžiu būdu, kai tai daro kita, ne pradinė organizacija.

¹⁴ Dutch Supreme Court: Cable retransmission has ended but the levy might be reintroduced. Prieiga per internetą: <<http://kluwercopyrightblog.com/2014/04/07/dutch-supreme-court-cable-retransmission-has-ended-but-the-levy-might-be-reintroduced/>>

¹⁵ 2006 m. birželio 1 d. ETT sprendimas byloje C-169/05, Uradex SCRL v. Union Professionnelle de la Radio et de la Teledistribution (RTD) a.o. (2006), OJ C 178/8, para.22 ir 25.

priemonių, skirtų sudaryti galimybes minėtam perdavimui arba jį įgyvendinti, suteikimu.¹⁶ Vadinasi, vien tik techninės įrangos tiekėjai arba palydovą aptarnaujančios įmonės gali vykdyti savo veiklą nemokėdami autorinio atlyginimo kolektyvinio administravimo asociacijai, o retransliuotojai turi mokėti atlyginimą už autorių teisių ir gretutinių teisių objektų naudojimą. Modernios technologijos kartais sudaro prielaidas programų perdavimo vartotojams paslaugas nevertinti kaip „retransliavimo“. Nustatant, ar subjektas yra retransliuotojas būtina analizuoti sutarties su transliuotoju nuostatas, paslaugos teikimo specifiką, paslaugos gavėjų auditorijos pokyčius dėl teikiamos naujos paslaugos ir tokiu būdu nustatyti, ar yra vykdomas atskiras autorių teisių ir gretutinių teisių naudojimo būdas (retransliavimas), ar ne.

93/83/EEB direktyvos 9 str. buvo perkeltas į ATGTĮ 65 str. 3 d., kurioje numatyta, kad kūrinių ir gretutinių teisių objektų kabelinė retransliacija, išskyrus atvejus, kai tai yra pačių kabelinės retransliacijos operatorių programos, įgyvendinama tik kolektyvinio administravimo būdu. ATGTĮ 65 str. 4 d. numatytas privalomas retransliavimo teisės įgyvendinimas kolektyvinio administravimo organizacijoje ir tų autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojų atžvilgiu, kurie nėra kolektyvinio administravimo organizacijos nariai. Šiai nuostatai 93/83/EEB direktyva numato išimtį – direktyvos 9 str. netaikomas teisėms, kuriomis transliavimo organizacija naudojami pati perduodama programos nepriklausomai nuo to, ar tos teisės jai priklauso, ar jas jai perleido kiti autorių ir (arba) gretutinių teisių turėtojai (93/83/EEB direktyvos 10 str.). Europos Komisija 2002 m. ataskaitoje nurodo, kad 93/83/EEB direktyvos 10 str. yra naudojamas transliuotojų, kai jie įgyja visas teises į programų paketą tiek pirminiam perdavimui, tiek kabeliniam retransliavimui, ir todėl atsiranda tik viena šalis, kuri sprendžia klausimus su kabeliniu operatoriumi. Šioje situacijoje, teisių turėtojų padėtis yra labiau pažeidžiama, nei tais atvejais, kai jie privalomai atstovaujami kolektyvinio administravimo organizacijos. Ši rizika gali būti subalansuota taikant 93/83/EEC direktyvoje numatytą principą, kad teisių perdavimas neįvyksta, kol nėra gaunamas teisingas atlygis.¹⁷ Lietuvos praktikoje retransliuotojai sudaro atskiras sutartis su visais transliuotojais (po atskirą sutartį dėl kiekvienos TV programos) ir sutartis su kolektyvinio administravimo asociacijomis. Pažymėtina, kad retransliuotojų sudarytų sutarčių su transliuotojais ir kolektyvinio administravimo asociacijomis pavyzdžių turinys nebuvo detaliau analizuotos šioje Studijoje.

III.4.2. Atlyginimo už retransliavimo teisių naudojimą tvarka kolektyvinio administravimo asociacijose

Įgyvendindamas turtines teises autorius įgyvendina savo interesą gauti iš to ekonominės naudos, taigi už kiekvieno kūrinio naudojimo būdą autoriui turi būti teisingai atlyginama. ATGTĮ 15 str. 3 d. numatyta, kad autorius turi teisę gauti autorinį atlyginimą už kiekvieną kūrinio naudojimo būdą, susijusį su jo turtinėmis teisėmis. Už kūrinio transliaciją, retransliaciją ar kitokį viešą kūrinio paskelbimą, įskaitant kūrinio padarymą viešai prieinamu perduodant kompiuterių tinklais (internete), autorius turi teisę gauti autorinį atlyginimą, tiek kai tiesioginis (gyvas) kūrinio atlikimas transliuojamas, retransliuojamas ar kitaip viešai skelbiamas, tiek panaudojant fonogramą ar audiovizualinį kūrinio įrašą. Autorinio atlyginimo dydis ir mokėjimo tvarka nustatoma autorinėje sutartyje, taip pat autorinėse licencinėse sutartyse, kurias kūrinių naudotojai sudaro su autoriais arba su autorių teisių kolektyvinio administravimo asociacijomis.

¹⁶ 2011 m. spalio 13 d. ETT sprendimas byloje C-432/09, para.72 ir 74.

¹⁷ Report from the European Commission on the application of Council Directive 93/83/EEC on the coordination of certain rules concerning copyright and rights related to copyright applicable to satellite broadcasting and cable retransmission, p. 8-9.

ATGTĮ 55 str. reglamentuoja teisę į atlyginimą už transliavimą ir viešą paskelbimą. ATGTĮ 55 str. 1 d. numato, kad atlikėjai ir fonogramų gamintojai turi teisę gauti tam tikrą atlyginimą už komerciniais tikslais išleistų (nepaisant jų išleidimo vietos) fonogramų ar jų kopijų tiesioginį ar netiesioginį transliavimą, retransliavimą ar kitokį viešą paskelbimą. Šį atlyginimą privalo mokėti fiziniai arba juridiniai asmenys, naudojantys fonogramas ar jų kopijas. Atlyginimo dydis ir jo mokėjimo sąlygos nustatomos fonogramų naudotojų ir gretutinių teisių kolektyvinio administravimo asociacijų sutartyje. Atlyginimo dydis nustatomas procentais nuo naudotojo pajamų arba konkrečia pinigų suma. Šis atlyginimas atlikėjams ir fonogramų gamintojams dalijamas po lygiai, jeigu kitaip nenustatyta jų tarpusavio sutartyje. Atlyginimą renka bei paskirsto atlikėjams ir fonogramų gamintojams gretutinių teisių kolektyvinio administravimo asociacija, Lietuvos Respublikos teritorijoje administruojanti tokio pobūdžio teises. ATGTĮ 55 str. 2 d. nustatyta, jeigu fonogramų naudotojai ir gretutinių teisių kolektyvinio administravimo asociacijos nesutaria dėl atlyginimo dydžio ir jo mokėjimo sąlygų, bet kuri iš šalių gali kreiptis į Lietuvos autorių teisių ir gretutinių teisių tarybą arba į kitą tarpininką prašydama tarpininkauti derybose. Jeigu šalys nepriima derybose tarpininkaujant pateikto pasiūlymo, atlyginimo dydį ir mokėjimo sąlygas nustato teismas.

ATGTĮ 65 str. 5 d. yra numatyta, kad kabelinės retransliacijos operatoriai ir kolektyvinio administravimo asociacijos derybomis susitaria dėl teisių į kūrinių kabelinę retransliaciją suteikimo. Jei derybų šalims nepavyksta susitarti ir sudaryti sutartį dėl teisių į kabelinę retransliaciją, bet kuri iš jų gali kreiptis į Lietuvos autorių teisių ir gretutinių teisių tarybą arba į kitą tarpininką prašydama tarpininkauti derybose dėl sutarties sudarymo. Negalima be pagrįstos priežasties šalių derybų nutraukti, taip pat trukdyti atskiriems teisių subjektams dalyvauti derybose. Pastaroji teisės norma užtikrina 93/83/EEB direktyvos 11 ir 12 str. įgyvendinimą.

Vadinasi, Lietuvoje atlyginimo dydis ir atlyginimo tvarka už retransliavimo teisės naudojimą nustatoma šalių susitarimu tarp kolektyvinio administravimo organizacijos ir naudotojo¹⁸. Ginčai tarp pastarųjų dažniausiai kyla dėl to, kad sutartis apskritai nėra sudaroma arba kyla problemų vykdant sudarytą sutartį, taip pat dėl atlyginimo dydžio. Atlyginimo tvarkos nustatymas šalių susitarimu reiškia, kad kolektyvinio administravimo organizacija neturi teisės vienašališkai nustatyti ar keisti sutarčių sąlygų. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2014 m. kovo 21 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-152/2014, kurioje ieškovas buvo AGATA, o atsakovai – UAB „Liuks“ ir UAB „Naujasis Vilnius“, nurodė, kad:

„autorių ir gretutinių teisių turėtojai ir jų kolektyvinio administravimo asociacijos bei autorių ir gretutinių teisių naudotojai ir jų asociacijos yra lygiateisiai civilinių santykių dalyviai, jų sutartiniai santykiai grindžiami bendrosiomis CK sutarčių teisės nuostatomis. Kadangi kolektyvinio administravimo asociacijai įstatymu nesuteikta teisės vienašališkai nustatyti ar keisti sutarčių sąlygas, apeliacinės instancijos teismas padarė nepagrįstą išvadą dėl ieškovo teisės vienašališkai keisti šalių sutarties sąlygas, juo labiau, kad ieškovas niekaip nepagrindė, kodėl, siekdamas suvienodinti sutarčių su gretutinių teisių naudotojais sąlygas, nutarė būtent padidinti, o ne sumažinti atlyginimą pagal sutartį su atsakovais. Kita vertus, atsakovų tokioje situacijoje taikytos priemonės neatitiko teisėtos savignyos sąlygų ir peržengė jos ribas. Ieškovui vienašališkai ėmus reikalauti didesnio atlyginimo, atsakovai galėjo atsisakyti mokėti sutartą dydį viršijančią dalį, tačiau neturėjo teisėto pagrindo iš viso nemokėti atlyginimo už viešą fonogramų

¹⁸ Kokios rūšies atlyginimas yra mokamas pagal transliuotojų ir retransliuotojų sudaromas sutartis, šioje Studijoje detaliau nėra analizuojama (tai reikalauja papildomo tyrimo).

paskelbimą, todėl tokie atsakovų veiksmai pagrįstai teismų įvertinti kaip sutarties pažeidimas, suteikęs ieškovui teisę vienašališkai ją nutraukti.“

Retransliuotojai privalo mokėti atlyginimą autorių ir gretutinių teisių turėtojams per kolektyvinio administravimo organizaciją už naudojamą retransliavimo teisę. Nepavykus retransliuotojui ir kolektyvinio administravimo asociacijai susitarti, ATGTĮ 65 str. 5 d. numato tarpininkavimą (derybas), tačiau nenumato, kad nepavykus deryboms atlyginimo dydį nustato teismas, kaip tai yra numatyta ATGTĮ 55 str. 2 d. (atvejai, jeigu nesusitaria fonogramų gamintojai ir kolektyvinio administravimo asociacija). Kita vertus, net ir nesant tokio įsakmaus nurodymo ATGTĮ, teisę kreiptis į teismą garantuoja Lietuvos Respublikos Konstitucija, CK 1.138 str. numato teisių gynimo būdus, o ATGTĮ 55 str. 2 d. šiuo atveju galėtų būti taikoma kaip įstatymo analogija. Lietuvoje nėra kilę teisminių ginčų dėl atlyginimo dydžio tarp retransliuotojų ir kolektyvinio administravimo asociacijos, tačiau yra teismų praktikos ginčiuose tarp fonogramų gamintojų ir kolektyvinio administravimo asociacijos. 2014 m. spalio 28 d. Vilniaus apygardos teismas civilinėje byloje Nr. 2A-2419-467/2014, nustatydamas atlyginimo dydį vertino įvairias aplinkybes, susijusias su ekonominės krizės laikotarpiu, padidinto nei kitose valstybėse PVM tarifo taikymu, užsienio valstybėse taikomų tarifų pavyzdžiais bei susitarimus su LATGA-A autoriams nustatytus tarifus, įvertinti padidėję AGATA administravimo kaštai bei jų galima įtaka tarifų dydžiui. Teismas savo išvadas dėl atlyginimo gretutinių teisių subjektams nustatymo grindė ir šalių tarpusavio interesų pusiausvyros principais.

93/83/EEB direktyvos preambulės 17 pastraipoje yra numatyta, kad šalys, apskaičiuodamos užmokestį už įsigijamas teises, turėtų atsižvelgti į visus transliavimo aspektus, įskaitant tokius kaip faktiška auditorija, galima auditorija ir kalba. Vadinasi, apskaičiuojant atlyginimą, būtina atsižvelgti ne tik į faktišką auditoriją, galimą auditoriją ir kalbą, bet ir kitas aplinkybes. Tarifų nustatymo kriterijai turi būti aiškūs visiems naudotojams (2014/26/ES direktyvos 16 str. 2 d.).

III.5. Televizijos programų platinimo specifika atsižvelgiant į naudojamą technologijas

Televizijos programos gali būti platinamos naudojant įvairias technologijas ir galutinius vartotojus gali pasiekti įvairiausiai būdais. Toliau aptariamos pagrindinės retransliavimo veikloje naudojamos technologijos.

III.5.1. Antžeminė televizija (DVB-T)

Tai retransliacijos bokštų pagalba oru platinama televizija. Signalo kokybė ir matomų programų skaičius priklauso nuo to, kaip arti yra televizijos bokštas su siųstuvu ir kaip nukreipta priėmimo antena. Skaitmeninė antžeminė televizija vienintelė suteikia galimybę nemokamai matyti televizijos kanalus, be to, Lietuvos gyventojai, naudodamiesi antžemine skaitmenine televizija, turi galimybę matyti žymiai daugiau nemokamų programų negu kaimyninėse valstybėse ir daugelyje kitų Europos šalių.

Lietuvoje DVB-T standartu transliuojama iki 12 nemokamų (nekoduotų) kanalų ir apie 28 mokamų (koduotų) kanalų. Norint žiūrėti nemokamus antžeminės skaitmeninės televizijos kanalus reikia turėti televizorių su įmontuotu/prijungtu skaitmeniniu imtuvu. Nemokamas televizijos programas žiūrovas gali matyti nesinaudodamas programų platintojų paslaugomis.

Norint šiuo tinklu matyti daugiau programų, kurios yra mokamos (koduotos), jau reikalingos retransliuotojų paslaugos. Retransliuotojai sudarytų sutarčių pagrindu už atitinkamą mokesčių žiūrovams suteikia prieigą prie koduotų programų. Esami skaitmeninės antžeminės televizijos tinklai apėmia beveik visą Lietuvos teritoriją, todėl galimybė naudotis skaitmeninės antžeminės televizijos paslaugomis sudaryta beveik kiekvienam Lietuvos gyventojui.

III.5.2. Analoginė ir skaitmeninė (DVB-C) kabelinė televizija

Tai kabeliniais tinklais platinama televizija. Šios rūšies televiziją galima žiūrėti ten, kur yra išvedžioti kabelinės televizijos tinklai. Jie diegiami miestuose, kur yra išvystyta požeminės linijoms tiesti reikalinga infrastruktūra. Televizijos programų retransliacijas Lietuvoje siūlo kabelinės televizijos operatoriai, jų Lietuvoje yra per 30. Šio tipo televizija yra mokama, žiūrovas turi mokėti abonentinį mokesčių, tačiau tuo pačiu abonentai gali gauti ir raiškiosios skaitmeninės televizijos HDTV, interneto bei fiksuoto telefono ryšio paslaugas. Kitaip nei skaitmeninės antžeminės televizijos tinklai, skaitmeniniai kabeliniai tinklai yra talpūs, todėl operatoriai kabelinės televizijos žiūrovams gali pasiūlyti kur kas daugiau televizijos programų. Priklausomai nuo pasirinkto operatoriaus, žiūrovui gali būti pasiūlyta iki 150 įvairių programų. Norint žiūrėti skaitmeninę kabelinę televiziją, reikia turėti skaitmeninius signalus galintį priimti televizorių arba specialų TV priedelį, kuriuos pasirašant paslaugų sutartį suteikia kabelinės televizijos operatoriai.

III.5.3. Palydovinė (DVB-S) televizija

Tai skaitmeninė televizija, kuriai signalas perduodamas oru iš palydovo. Šio tipo televizijos transliacijos laukas apėmia visą Lietuvos teritoriją. Palydovinė televizija siūlo vartotojui daugiausiai, virš 3000 skirtingų televizijos programų, kurių didžioji dalis yra koduotos. Lietuvoje žinomiausias palydovinės televizijos paslaugų teikėjas yra bendrovė Viasat, kuri, analogiškai kaip ir kiti retransliuotojai, sudaro įvairius televizijos programų paketus ir platina juos žiūrovams.

III.5.4. Interneto protokolo tinklais perduodama televizija (IPTV)

Interneto protokolo TV (IPTV) (angl. Internet protocol) – tai skaitmeninė televizijos paslauga teikiama elektroninių ryšių tinklu. IPTV yra telekomunikacinė sistema skirta transliuoti ir priimti televizinius signalus paketiniais tinklais, naudojant interneto protokolą (IP). Originalo kalba IPTV reiškia “Internet Protocol Television”. IPTV sistemoje skaitmeninės televizijos paslaugos vartotoją pasiekia paketiniais tinklais, naudojančiais IP protokolą. IPTV programos gali būti stebimos tiek asmeninio kompiuterio ekrane, tiek ir naudojant įprastą televizijos imtuvą. Pastaruoju atveju būtinas signalo keitiklis – priedas, leidžiantis adaptuoti priimamą signalą į televizoriui priimtina. Nuo skaitmeninės antžeminės, kabelinės ar palydovinės televizijos IP televizija, kuri TV signalus taip pat perduoda skaitmeniniu būdu, labiausiai skiriasi savo interaktyvumu. IP televizija, be pačių TV programų, siūlo visą spektrą papildomų paslaugų. Jos suteikia vartotojui galimybę pačiam rinktis, kada žiūrėti norimą filmą ar laidą, žaisti žaidimus, naršyti internete, bendrauti pokalbių svetainėse ar net užsisakyti maisto į namus nuotolinio valdymo pulteliu.

III.5.5. Internetinė televizija (Web TV)

Internetinė televizija gali būti apibrėžiama, kaip vaizdo ir garso sistema, perduodama plačiajuosčio interneto tinklais neapibrėžtoje teritorijoje. Tai reiškia, kad operatoriui nereikia turėti savo tinklo, kad jo paslauga pasiektų galutinį vartotoją, užtenka, kad vartotojas turėtų interneto ryšį ir kompiuterį ar kitokį vaizdą rodantį prietaisą. Tokio tipo televizijos perdavimo būdu galima pasiekti beveik visus plačiajuosčio interneto vartotojus, nepriklausomai nuo geografinės vartotojo vietos. Šis televizijos programų perdavimo būdas pasižymi galimybėmis perduoti signalą į daugelį įrenginių: stacionarų ar planšetinį kompiuterį, išmanųjį telefoną, televizoriaus priedėlį ir pan.

III.5.6. Apibendrinamosios pastabos

Pažymėtina, kad vienas iš pagrindinių elektroninių ryšių veiklos principų yra technologinio neutralumo principas, kuris reiškia, kad teisės normos turi būti taikomos atsižvelgiant į tikslus, kurių siekiama atitinkamomis teisės normomis, ir stengiantis, kad, kiek tai pagrįsta, vien tik dėl jų taikymo nebūtų skatinamas arba diskriminuojamas konkrečių technologijų naudojimas, taip pat kad teisės normos būtų taikomos kiek įmanoma neatsižvelgiant į technologijas, kurios naudojamos su konkrečiu teisiniu santykiu susijusiems elektroninių ryšių tinklams ar elektroninių ryšių paslaugoms teikti. Tam tikrais atvejais technologinio neutralumo principui ES teisėje gali būti numatytos išimtys (pvz. kabelinio ir palydovinio transliavimo skirtumai ir kt.).

Kaip jau minėta, ES teisėje pripažįstama, kad radijo ir (ar) televizijos programų platinimas yra elektroninių ryšių paslauga, todėl šiai paslaugai turėtų būti taikomas NRS reguliavimas bei jo nustatyti principai. Tai reiškia, kad šią paslaugą reglamentuojančios teisės normos turėtų būti taikomos atsižvelgiant ne į technologijas, kurių pagrindu teikiama paslauga, tačiau į patį teisinį santykį, susiklostantį tarp paslaugos teikėjo ir paslaugos gavėjo. Manytina, kad tuo atveju, jei galima pripažinti, jog tarp skirtingas technologijas naudojančių paslaugos teikėjų ir paslaugos gavėjų susiklosto iš esmės analogiški teisiniai santykiai, t.y. santykiai, susiję su radijo ir (ar) televizijos programų platinimu ar kitokiu jų padarymu prieinamomis, teisės normos, reglamentuojančios šiuos santykius, tokiems paslaugų teikėjams turėtų būti taikomos vienodai. Vienas iš pagrindinių požymių, identifikuojančių panašaus pobūdžio teisinių santykių egzistavimą, yra tiesioginė konkurencija dėl galutinių vartotojų. Paslaugų teikėjai, kurie televizijos programų platinimo paslaugas teikia naudodami skirtingas aukščiau nurodytas technologijas, iš esmės konkuruoja tarpusavyje toje pačioje rinkoje. Tą patvirtina ir periodinės Ryšių reguliavimo tarnybos ataskaitos, kuriose visos nurodytos technologijos įtraukiamos į tą pačią televizijos paslaugų rinką¹⁹. Kita vertus, kiekvieną kartą rinką turi būti apibrėžiama individualiai vertinant konkrečias aplinkybes, t.y. atitinkamų technologijų pakeičiamumą (pvz. kai kurie vartotojai paslaugas gali gauti tik DVB-S, todėl kitos technologijos čia negali būti naudojamos).

Pažymėtina, kad Visuomenės informavimo įstatyme įtvirtinta retransliavimo sąvoka ilgą laiką neapėmė visų technologijų, kurių pagrindu buvo vykdomas radijo ir (ar) televizijos programų platinimas. Tai lėmė, kad tam tikras technologijas savo paslaugų teikimui naudojantys paslaugų teikėjai formaliai nebuvo laikomi retransliuotojais ir atitinkamai išvengė Visuomenės

¹⁹ Ryšių reguliavimo tarnybos interneto svetainė. Elektroninių ryšių sektoriaus periodinės ataskaitos. Prieiga per internetą: <<http://www.rrt.lt/lt/apzvalgos-ir-ataskaitos/elektroniniu-rysiu-sektoriaus-mzkm.html>>.

informavimo įstatymo ir kitų teisės aktų reikalavimų taikymo bei LRTK priimtų sprendimų vykdymo. Ypač pastaruoju metu tapo akivaizdu, kad sparčiai vystantis technologinei aplinkai, kurioje veikia radijo ir (ar) televizijos paslaugų platintojai, teisinis reglamentavimas nebespėjo prisitaikyti prie naujų veiklos formų, taip pažeidžiant technologinio neutralumo principą. Atitinkamai, vienas iš 2014 m. pabaigoje Lietuvos Respublikos Prezidentės parengto Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo projekto²⁰ tikslų buvo siekis pakeisti retransliavimo sąvoką tokiu būdu, kad būtų užtikrinta visų be išimties retransliavimo veikla, taip pat televizijos programų paketų ar atskirų programų platinimo veikla užsiimančių asmenų pareiga laikytis radijo ir (ar) televizijos programų platinimui taikomų Visuomenės informavimo įstatymo ir kitų teisės aktų reikalavimų. Lietuvos Respublikos Seimui priėmus Prezidentės pasiūlytus pakeitimus retransliavimo sąvoka buvo išplėsta tokiu būdu, kad apimtų visas pagrindines retransliavimo formas: (i) tradicinį retransliavimą elektroninių ryšių tinklais; (ii) sudarymą galimybės visuomenei priimti elektroninių ryšių tinklais perduodamas sąlygine prieiga apsaugotas programas; (iii) programų platinimą interneto pagalba.

III.6. Kolektyvinio administravimo asociacijų vaidmuo ir funkcijos retransliuotojų atžvilgiu

Be anksčiau minėto kolektyvinio administravimo asociacijų vaidmens dėl retransliavimo teisės naudojimo būtina paminėti naują 2014/26/ES direktyvą, kuri šiuo metu Lietuvoje dar nėra įgyvendinta. Šioje direktyvoje nustatomi reikalavimai yra būtini siekiant užtikrinti, kad kolektyvinio administravimo organizacijos tinkamai administruotų autorių teises ir gretutines teises.

Minėtos direktyvos 5 str. 2 d. yra numatytas teisių perdavimo administruoti teisinis sutartinis pagrindas – sutartis tarp kolektyvinio administravimo organizacijos ir teisių turėtojo, pagal kurią teisių turėtojai suteikia pasirinktai organizacijai leidimą administruoti pasirinktas teises, tam tikrų kategorijų teises arba tam tikrų rūšių kūrinius ir kitus objektus pasirinktoje teritorijoje nepriklausomai nuo to, kurioje valstybėje narėje yra kolektyvinio administravimo organizacija, jos įsisteigimo vieta arba teisių turėtojo gyvenamoji vieta arba kokia jo pilietybė.

Kolektyvinio administravimo asociacijų santykis su autorių teisių ar gretutinių teisių naudotojais numatytas 2014/26/ES direktyvos 4 skyriuje. Šiame skyriuje numatytos tokios pagrindinės taisyklės:

- 1) Derybos su retransliuotojais dėl sutarčių sudarymo turi vykti sąžiningai, šalims dalinantis visa reikalinga informacija (16 str. 1 d.);
- 2) Licencijų sąlygos turi būti grindžiamos objektyviais ir nediskriminaciniais kriterijais (16 str. 2 d. 1 pastraipa);
- 3) Atlyginimų tarifai turi būti pagrįsti, inter alia, atsižvelgiant į teisių naudojimo prekyboje ekonominę vertę, kūrinių bei kitų objektų pobūdį ir naudojimo sritį, taip pat kolektyvinio administravimo organizacijos teikiamos paslaugos ekonominę vertę (16 str. 2 d. 2 pastraipa);

²⁰ Visuomenės informavimo įstatymo Nr. I-1418 2, 19, 22, 27, 31, 32, 33, 34, 34(1), 47, 48 straipsnių pakeitimo ir 40(2) straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas Nr. XIII P-2106(2), prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=491503&p_tr2=2>.

- 4) Pateikti pasiūlymą retransliuotojui dėl licencijos kolektyvinio administravimo asociacija turi nedelsdama arba paaiškinti retransliuotojui, kodėl ji neketina suteikti licencijos retransliavimo teisėms (16 str. 3 d.);
- 5) Suteikti retransliuotojui informaciją (20 str.):
 - apie kolektyvinio administravimo asociacijos atstovaujamus kūrinius ir kitus objektus, tiesiogiai arba pagal atstovavimo susitarimus administruojamas teises ir teritorijas, kuriose tos teisės galioja.
 - jeigu minėtų kūrinių ar objektų negalima nustatyti – informaciją apie administruojamų kūrinių ar kitų objektų rūšis, atstovaujamas teises ir teritorijas, kuriose tos teisės galioja.

Kolektyvinio administravimo asociacija privalės skelbti viešai 2014/26/ES direktyvos 21 ir 22 str. numatytą informaciją (sudarytų atstovavimo susitarimų sąrašą ir kolektyvinio administravimo organizacijų, su kuriomis sudaryti tie atstovavimo susitarimai, pavadinimus, standartines licencijų teikimo sutartis ir standartinius tarifus, įskaitant nuolaidas, metinę skaidrumo ataskaitą ir kt.).

Siekiant užtikrinti, kad kolektyvinio administravimo organizacijos galėtų vykdyti direktyvoje nustatytas pareigas, retransliuotojai turėtų teikti toms organizacijoms atitinkamą informaciją apie teisių naudojimą. Reikalavimai pateikti informaciją turėtų apsiriboti tuo, kas pagrįsta, būtina ir naudotojo turima, kad tokios organizacijos galėtų atlikti savo funkcijas, atsižvelgiant į mažų ir vidutinių įmonių padėties ypatumus.

III.7. Atsakomybė už nelegalų retransliavimą

Veiksmai, kurie laikomi autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimais, numatyti ATGTĮ 73 str. Iš esmės, pažeidimu yra laikomas bet koks autoriaus teisių ir gretutinių teisių pažeidimas. Nustačius ATGTĮ pažeidžiančius veiksmus, gali būti taikoma civilinė, administracinė arba baudžiamoji atsakomybė. Specialūs įstatymai numato ir kitas galimas sankcijas autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidėjams.

Administracinė atsakomybė už autorių teisių pažeidimus yra nustatyta ATPK 214¹⁰ str. Šiame straipsnyje numatyta, kad neteisėtas literatūros, mokslo ar meno kūrinio (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazines) ar gretutinių teisių objekto arba jų dalies viešas atlikimas, atgaminimas, viešas paskelbimas, kitoks panaudojimas bet kokiais būdais ir priemonėmis nekomerciniais tikslais, taip pat neteisėtų kopijų platinimas, gabenimas ar laikymas komerciniais tikslais. Ši veikla užtraukia baudą nuo dviejų šimtų aštuoniasdešimt devynių iki penkių šimtų septyniasdešimt devynių eurų su kūrinio ar gretutinių teisių objekto neteisėtų kopijų konfiskavimu, o pakartotinis pažeidimas - baudą nuo penkių šimtų septyniasdešimt devynių iki aštuonių šimtų šešiasdešimt aštuonių eurų su kūrinio ar fonogramos neteisėtų kopijų ir jų gamybos priemonių ar įrangos konfiskavimu. Nors, vertinant nurodyto straipsnio taikymo sritį, manytina, kad ji yra pakankamai plati, kad apimtų ir nelegalų retransliavimą (nes tai yra neteisėto viešo paskelbimo atvejis), tačiau kartu atkreiptinas dėmesys, kad už nurodytą neteisėtą veiklą yra numatytos nepakankamai atgrąsančios sankcijos. Tai yra, nelegalaus retransliavimo veiklą vykdančių asmenų atžvilgiu šiuo metu nėra numatytas priemonių ir įrangos, kurių pagalba atliekamas neteisėtas viešas paskelbimas, konfiskavimas. Kaip matyti, ATPK 214¹⁰ str. 2 dalyje

yra numatytas tik kūrinio ar fonogramos neteisėtų kopijų ir jų gamybos priemonių ar įrangos konfiskavimas, taigi, konfiskavimas apsiriboja tik kūrinių ir fonogramų materialiomis kopijomis ir šių materialių kopijų gamybos ir platinimo priemonėmis ir įranga, tuo tarpu nelegalaus retransliavimo atžvilgiu esminė neteisėta veikla yra vykdoma nesukuriant materialių kopijų. Be to, ATPK 214¹⁰ str. 2 dalis yra nepagrįstai apribota tik neteisėtų kūrinių ir fonogramų atvejais, tuo tarpu kiti gretutinių teisių objektai (įskaitant, transliacijas) nėra numatyti. Nurodyti aspektai laikytini teisinio reguliavimo spragomis, kurios turi būti pašalintos papildant ATPK 214¹⁰ straipsnį ir numatant už pakartotinį pažeidimą kūrinio ar gretutinių teisių objekto neteisėto viešo paskelbimo priemonių ar įrangos konfiskavimą ir išdėstant jį taip:

214¹⁰ straipsnis. Autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimas

Neteisėtas literatūros, mokslo ar meno kūrinio (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazes) ar gretutinių teisių objekto arba jų dalies viešas atlikimas, atgaminimas, viešas paskelbimas, kitoks panaudojimas bet kokiais būdais ir priemonėmis nekomerciniais tikslais, taip pat neteisėtų kopijų platinimas, gabenimas ar laikymas komerciniais tikslais –

užtraukia baudą nuo dviejų šimtų aštuoniasdešimt devynių iki penkių šimtų septyniasdešimt devynių eurų su kūrinio ar gretutinių teisių objekto neteisėtų kopijų konfiskavimu.

Tokie pat veiksmai, padaryti asmens, bausto administracine nuobauda už šio straipsnio pirmojoje dalyje numatytus pažeidimus, –

užtraukia baudą nuo penkių šimtų septyniasdešimt devynių iki aštuonių šimtų šešiasdešimt aštuonių eurų su kūrinio ar gretutinių teisių objekto neteisėtų kopijų ir jų gamybos bei kūrinio ar gretutinių teisių objekto neteisėto viešo paskelbimo priemonių ar įrangos konfiskavimu.

Pastaba. *Kūrinio ar gretutinių teisių objekto neteisėtų kopijų ir jų gamybos bei kūrinio ar gretutinių teisių objekto neteisėto viešo paskelbimo priemonės ar įranga – techninė įranga, medžiagos ir kitos priemonės, kurios išimtinai ar dažniausiai naudojamos kūrinio ar gretutinių teisių neteisėtoms kopijoms atgaminti ir (ar) platinti bei neteisėtai viešai paskelbti kūrinius ar gretutinių teisių objektus, įskaitant jų padarymą viešai prieinamais kompiuterių tinklais, arba kurių paskirtis ir naudojimo tiesioginis tikslas – atgaminti ir (ar) platinti neteisėtas kūrinio ar fonogramos kopijas ir (ar) neteisėtai viešai paskelbti kūrinius ar gretutinių teisių objektus, įskaitant jų padarymą viešai prieinamais kompiuterių tinklais.*

Kadangi nuo 2016 m. balandžio 1 d. ATPK turėtų netekti galios, o nuo nurodytos datos įsigaliosiančio Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 122 straipsnis nustato reguliavimą, kuris yra iš esmės identiškas dabartinio ATPK 214¹⁰ straipsnio reguliavimui, nurodyti siūlomi pakeitimai mutatis mutandis taikytini ir naujojo kodekso 122 straipsnio atžvilgiu.

Atskirai paminėtina, kad tam tikrą kompetenciją reaguoti į autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus bei taikyti Visuomenės informavimo įstatyme numatytas sankcijas turi LRTK. Tokios situacijos pavyzdys - kai UAB „B2B Group“ iš LRTK gavusi retransliavimo licenciją televizijos programoms retransliuoti laidiniais plačiajuosčio ryšio tinklais Lietuvos Respublikoje, neįvykdė joje nurodyto įsipareigojimo taip pat gauti televizijos transliuotojų sutikimus ir leidimus retransliuoti jų kuriamas televizijos programas interneto svetainėje <http://www.15min.lt> (išduotos Licencijos 10 p. numatė, kad „licencijos turėtojas turi teisę retransliuoti tik LRTK

pateiktame sąrašė nurodytas televizijos ir radijo programos ir tik įstatymų nustatyta tvarka įsigijęs teises į šių programų retransliavimą)²¹.

Pagrindiniai televizijos transliuotojai (UAB „TELE-3“, UAB „Laisvas ir nepriklausomas kanalas“ ir VšĮ Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija) kreipėsi į LR TK dėl neteisėto jų programų retransliavimo interneto portale „15min.lt“ nutraukimo. LR TK UAB „B2B Group“ skyrė nuobaudą už licencijos sąlygų pažeidimus. UAB „B2B Group“ šią nuobaudą apskundė teismui. Pasak AB „B2B Group“, Visuomenės informavimo įstatymo 33 str. 1 d. įtvirtintas teisinis reguliavimas nenumato retransliuotojams pareigos gauti sutikimus iš transliuotojų retransliuojant nekoduotus nacionalinius televizijos kanalus. Tačiau teismas pasisakė, kad Visuomenės informavimo įstatymo 48 str. 1 d. 11 p. nustatyta, kad LR TK turi teisę kontroliuoti, kaip radijo ir (ar) televizijos programų transliuotojai, retransliuotojai, taip pat kiti asmenys, elektroninių ryšių tinklais transliuojantys ar retransliuojantys audiovizualinius ir (ar) garso kūrinius, laikosi šio ir kitų įstatymų nuostatų, taigi nuobaudą skyrė pagrįstai.

Baudžiamoji atsakomybė už autorių teisių pažeidimą kyla pagal Baudžiamojo kodekso 192 str. Šiame straipsnyje nustatyta, kad tas, kas neteisėtai atgamino literatūros, mokslo ar meno kūrinių (įskaitant kompiuterių programas ir duomenų bazines) ar gretutinių teisių objektą arba jų dalį komercijos tikslais arba platino, gabenė ar laikė komercijos tikslais neteisėtas jų kopijas, jeigu kopijų bendra vertė pagal teisėtų kopijų, o kai jų nėra, pagal atgamtų kūrinių originalų kainas viršijo 100 MGL dydžio sumą, yra baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų. Kaip matyti iš Baudžiamojo kodekso 192 str. dispozicijoje nurodytų veikų sąrašo, jos visos yra susietos su su materialiu kūrinių ar gretutinių teisių objektų naudojimu (atgaminimu, platinimu, gabenimu bei laikymu), tuo tarpu su materialiu saugomų objektų naudojimu nesusijusios teisės – viešas paskelbimas bei padarymo viešai prieinamu teise nėra minimos. Taigi, nelegalus retransliavimas į Baudžiamojo kodekso 192 str. apimtį nepatenka. Pastebėtina, kad Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymu 2012 metais buvo sudaryta darbo grupė, kuri, be kita ko, svarstė galimybę išplėsti BK 192 str. ir taikyti jį ir neteisėto viešo paskelbimo (čia būtų patekę ir neteisėto retransliavimo veiksmai) atvejams, tačiau šie pasiūlymai nebuvo priimti.

Už autorių teisių ir gretutinių teisių pažeidimus gali būti taikoma ir civilinė atsakomybė. Kiekvienas naudojimas kūriniu be autoriaus leidimo, taip pat viršijant suteiktas naudojimosi kūriniu teises ar netinkamai įgyvendinant licencijoje numatytas teises, yra neteisėtas veiksmas, pažeidžiantis autoriaus išimtinę turtinę teisę.²² Turtinių teisių turėtojas turi teisę reikalauti žalos atlyginimo. Be civilinės atsakomybės kaip teisių gynimo būdo, remiantis ATGTĮ 77 str., autorių teisių, gretutinių teisių ir *sui generis* teisių subjektai bei kolektyvinio teisių administravimo asociacijos turi teisę kreiptis į teismą ir reikalauti: pripažinti teises, įpareigoti nutraukti neteisėtus veiksmus, uždrausti atlikti veiksmus, dėl kurių gali būti realiai pažeistos teisės arba atsirasti žala, atkurti pažeistas asmenines neturtines teises, išieškoti atlyginimą už neteisėtą naudojimąsi kūriniu, gretutinių teisių ar *sui generis* teisių objektu, sumokėti kompensaciją ir kitokio teisių gynimo. ATGTĮ nepateikiamas baigtinis teisių gynimo būdas

²¹ Vilniaus apygardos administracinio teismo 2010 m. lapkričio 29 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. Ik-3180-815/2010, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. spalio 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-2537-11

²² Mizaras, V. Autorių teisė: civiliniai gynimo būdai. Justitia, Vilnius, 2003. P. 337.

sąrašas, o paliekama galimybė patiems subjektams, ginantiems savo pažeistas teises, ir teismui naudoti kitas įstatymų nustatytas priemones ginti pažeistas teises.²³

ES Direktyvos 93/83/EEB 9 str. 1 – 2 dalyse ir ATGTĮ 65 str. 2 d. 4 p. bei 4 d. yra įtvirtintas privalomas kabelinio retransliavimo teisės įgyvendinimas kolektyvinio administravimo būdu. Kolektyvinio administravimo asociacijos atstovaujamų autorių vardu ir remdamosi pasirašytais teisių perdavimo sutartimis be atskiro įgaliojimo gina atstovaujamų autorių teises teisme ir kitose institucijose, todėl šio asociacijos autorių vardu gali reikšti ieškinius dėl jų turtinių teisių gynimo. Kolektyvinio administravimo asociacija gali ginti ir užsienio autorių ar užsienio gretutinių teisių subjektų interesus Lietuvos teismuose, jeigu autoriai ar gretutinių teisių turėtojai yra kolektyvinio administravimo asociacijos nariai arba pasirašyta sutartis su užsienio kolektyvinio administravimo asociacija, kuri yra įgaliota atstovauti užsienio autoriams ar gretutinių teisių subjektams.

Rinkoje neteisėtos priegios prie transliuojamo turinio metodai nuolat keičiasi dėl didėjančio industrijos skaitmenizavimo, atitinkamai dėl pažeidimų didėjančio greičio ir operatyvumo, vis sudėtingiau ginti autorių ir gretutinių teisių turėtojus tradiciniais teisių gynimo būdais. Labiausiai paplitusios neteisėto naudojimo formos šiuo metu yra fizinis piratavimas (VHS vaizdajuosčių, VCD, DVD ar USB atmintinių formatu), neleistina prieiga pasinaudojant technine įranga (nulaužiančia saugumo priemonės), valstybių ribas peržengianti TV prieiga ar signalų perdavimas į kaimynines valstybes (signalų perdavimas kitose vietose ar šalyse, nei numatyta teritorija, ši piratavimo forma ypatingai paplitusi teikiant palydovinės mokamos televizijos paslaugas).

PINO, siekdama autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojų didesnės apsaugos internetinėje erdvėje, parengė PINO Transliuotojų organizacijų apsaugos sutarties projektą (angl. *WIPO Treaty on the Protection of Broadcasting Organisations*²⁴). Sutarties pagrindinis tikslas yra kovoti su didėjančiu pasauliniu signalų vagysčių ir piratavimo reiškiniu tam, kad transliuotojų organizacijų apsauga būtų papildyta atsižvelgiant į technologinius pokyčius. Pagrindinė sutarties funkcija yra apriboti signalų, kuriems transliuotojai nesuteikė leidimo, naudojimą. Derybose dėl sutarties projekto buvo išsakytos įvairios suinteresuotų delegacijų pozicijos, siekiant apriboti signalų neteisėtą naudojimą įvairiais teisiniais būdais – suteikiant daugiau išimtinių teisių transliuotojams intelektinės nuosavybės teisėje (internetinėje erdvėje signalas yra paverčiamas elektromagnetiniu impulsu ir todėl šioje erdvėje signalas toliau neperduodamas) arba nustatyti administracines sankcijas arba uždrausti veiksmus per elektroninių ryšių reguliavimą.

Nežiūrint to fakto, kad PINO dokumentuose palydovinės mokamos televizijos paslauga yra priskiriama piratavimo formai tais atvejais, kai signalai tampa prieinami naujoje su autoriais nesuderintoje teritorijoje, šiuo metu nemažai diskusijų sukelia Viasat teikiamos palydovinės mokamos televizijos paslaugos. Pastarosios paslaugos buvo vertintos 2014 m. vasario 28 d. Talino apygardos teisme (civ. b. Nr. 2-11-17594), šiuo metu svarstomi analogiški klausimai Lietuvos teismuose. Palydovinės mokamos televizijos paslaugos teikimą analizavo ir Teisingumo Teismas 2011 m. *Airfield NV* byloje²⁵. Palydovinės televizijos teikiamas paslaugas

²³ Mizaras, V. Autorių teisė: civiliniai gynimo būdai. Justitia, Vilnius, 2003. P. 346.

²⁴ WIPO Treaty on the Protection of Broadcasting Organisations. Prieiga per internetą: http://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=109212

²⁵ 2011 m. spalio 13 d. ETT sprendimas byloje C-432/09.

teismai nepriskiria retransliavimo veiklai (nėra antrinio perdavimo požymio), bet laiko naujo subjekto įsiterpimu į transliuotojo veiklą, kai teikiamos techninės paslaugos transliuotojui sukuriant arba nesukuriant papildomą vartotojų auditoriją (tai jau įrodinėjimo dalykas). Būtent pastaroji aplinkybė sukelia daugiausiai ginčų teismuose aiškinant transliuotojų ir audiovizualinių kūrinių autorių sudarytas sutartis bei palydovinės televizijos paslaugų teikėjo sudarytas sutartis su transliuotojais. Būtent šių sutarčių turinio aiškinimas turi lemiamos įtakos nustatant, ar palydovinės televizijos paslaugų teikėjas yra atskiras autorinių kūrinių ir gretutinių teisių objektų naudotojas (kuris padaro kūrinių prieinamą papildomai auditorijai), ar autorinio kūrinių naudotojas yra tik transliuotojas, o palydovinės televizijos paslaugų teikėjas teikia transliuotojui technines paslaugas užkoduoju signalus ir suteikia technines priemones vartotojui atkoduoti kanalus, galų gale ar retransliuotojas prisiėmė išpareigojimą gauti teisių turėtojų sutikimą (tiesiogiai iš jų arba per kolektyvinio administravimo organizacijas) dėl naujos teritorijos. Sutarčių analizė yra ypač svarbi dar ir dėl to, kad palydovinės televizijos paslaugos teikėjas faktiniais veiksmais gali peržengti teisių turėtojo suteikto leidimo transliuotojui ribas. Palydovinės televizijos paslaugos teikėjas, vykdydamas nagrinėjamą perdavimą per palydovą, gali padaryti saugomus kūrinius prieinamus publikai, kuri yra papildoma atitinkamo transliuotojo tikslinės publikos atžvilgiu. Tokiu atveju palydovinės televizijos paslaugos teikėjas turėtų mokėti autorinį atlyginimą. Taigi, autorių teisių gynimo kontekste yra svarbu nustatyti, ar teisių turėtojas davė leidimą tokiam transliavimui, kuriame dalyvauja palydovinės paslaugos teikėjas, ir ar teisių turėtojas davė leidimą naudoti kūrinių auditorijoje, kurioje kūrinys faktiškai yra transliuojamas naudojant palydovą. Analogiškos aplinkybės yra analizuotinos ir dėl gretutinių teisių objekto (transliacijų) viešo paskelbimo.

Lietuvoje autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojų interesai yra ginami ir kitais būdais, t.y. yra numatyta teisių turėtojo teisė kreiptis į teismą su prašymu įpareigoti paslaugų teikėją imtis veiksmų, kad būtų nutrauktas pažeidimas, vykdomas naudojant informacinės visuomenės paslaugas (Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 15 str. 3 d.).

Vadinasi, transliavimo ir retransliavimo rinkoje atsirandant technologinėms inovacijoms, svarbu įvertinti, kokių teisinės aplinkos pokyčių reikalauja šios inovacijos ir kaip jos įtakoja autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojų teises. Atitinkamai, esant autorių teisių ar gretutinių teisių pažeidimui, teisės aktai suteikia galimybių ginti pažeistas teises, tačiau gynimo būdai (ypatingai administracinė ir baudžiamoji atsakomybė) nėra pakankamai veiksmingi.

III.8 Neteisėti retransliavimo būdai bei jų sukeliama problematika

III.8.1 Neteisėtų televizijos programų platinimo būdų ir jų sukeltų neigiamų pasekmių identifikavimas

Visuomenėje plintant naujoms technologijoms bei didėjant vartotojų technologinių žinių lygiui, stebimas vis didesnis alternatyvių televizijos programų platinimo būdų atsiradimas. Šie platinimo būdai pasižymi tuo, jog jie yra neteisėti – televizijos programų platinimas yra vykdomas nesilaikant jokių Lietuvos Respublikos teisės aktų reikalavimų, nėra jokios platinamo turinio kontrolės. Lietuvos kabelinės televizijos asociacijos ir TNS LT atliktas tyrimas apie nelegalaus

TV turinio tolerancija²⁶ rodo, kad tokio pobūdžio nelegalia televizija pastoviai/nuolat naudojasi 4,7 % Lietuvos namų ūkių. Toliau aptariami pagrindiniai nelegalios televizijos priėmimo būdai.

Internetinė (platinama per interneto portalus ar aplikacijas) televizija

Televizijos programų platinimo internetu esmė – televizijos programos žiūrovą pasiekia naudojantis vien tik interneto ryšiu, todėl televiziją galima žiūrėti tiek per kompiuterį, tiek per kitus mobilius įrenginius, t.y. planšetinius kompiuterius, mobiliuosius telefonus ir pan. (be specialios papildomos įrangos, išskyrus atskirais atvejais reikalingą programinę įrangą, kuri lengvai prieinama), tiek per televizorių (naudojant specialų televizijos imtuvą). Televizijos programos yra pateikiamos užsienio šalyse įsikūrusių juridinių asmenų, jų platinimas vyksta realiu laiku pagal nustatytą programų tvarkaraštį, kitaip tariant, transliacijos ir (ar) retransliacijos vykdomos kaip ir įprastos televizijos atveju, tačiau naudojant tik interneto ryšį bei specialią įrangą. Dažniausiai tokių paslaugų aktyvavimui reikalingi specialūs raktai (kodai), kuriuos suteikia paslaugos teikėjas. Šie užsienio šalyse įsikūrę juridiniai asmenys dažniausiai patys nekuria televizijos programų, jie jau sukurtas televizijos programas sugrupuoja į paketus bei teikia šių paketų platinimo galutiniais vartotojams, įskaitant ir Lietuvos gyventojus, paslaugas. Šiam tikslui pasiekti tokie paslaugų teikėjai savo paslaugas vartotojams pardavinėja tiesiogiai, naudodamiesi internetu, arba pasitelkia vietinius atstovus, įsikūrusius kitose šalyse, tarp jų ir Lietuvoje, kurie užsiima šios paslaugos rinkodara bei pardavimais²⁷. Šių televizijos programų platintojų pavadinimai: *KartinaTV*, *VTV*, *RodinaTV*, *LighTVision*, *GalaktykaTV* ir kiti. Nėra žinoma, ar nors vienas iš šių paslaugų teikėjų yra informavęs prižiūrinčią instituciją pagal savo verslo vietą apie vykdomą veiklą, tačiau bet kuriuo atveju jie nemoka atlyginimo Lietuvos kolektyvinio administravimo asociacijoms ar Lietuvos komercinėms televizijoms, kurių TV programas platina ir nėra duomenų, kad mokėtų autorinį atlyginimą kur nors kitoje valstybėje.

Nelegali palydovinė televizija

Palydovinė televizija nelegaliai žiūrima įsigijus palydovinę įrangą ir specialias palydovines (vadinamąsias „nulaūžtas“) korteles, kurios suteikia prieigą prie palydoviniame tinkle platinamų televizijos programų. Šią įrangą bei palydovines korteles Lietuvoje platina neįgalinti, reikalingų leidimų iš programų platintojų neturintys pardavėjai. Ši veikla yra pakankamai latentinė – dažniausiai vykdoma internetu anonimiškai arba nenuolatinėse prekybos vietose (turgavietėse). „Nulaūžtos“ kortelės gali suteikti prieigą tiek prie užsienio transliuotojų, tiek ir prie Lietuvos Respublikos teritorijoje programas platinančios bendrovės AS „Viasat“ programų tinklelių.

Neigiamos neteisėto televizijos programų platinimo pasekmės

Neteisėtas televizijos programų platinimas sukelia daugybę neigiamų pasekmių tiek visai šių paslaugų rinkai, tiek vartotojams, tiek kitiems suinteresuotiems asmenims, tiek ir pačiai valstybei:

- 1) *Nesąžininga konkurencija*. Neteisėti platintojai tiesiogiai konkuruoja su teisėtai veikiančiais televizijos programų platintojais mažindami šių platintojų abonentų skaičių. Neteisėti platintojai nemoka jokių mokesčių (įskaitant mokėjimus transliuotojams ir kolektyvinio administravimo asociacijai) ir nepatiria su tuo susijusių sąnaudų, kurias

²⁶ http://lka.lt/files/tns_lka_prezentacija.pdf

²⁷ Žr., pvz., <www.hdmedia.lt>, skiltis IPTV.

patiria teisėtai veikiantys retransliuotojai. Jie vartotojams programas platina dažniausiai už vienkartinį mokestį, arba jų siūlomas abonentinis mokestis būna mažesnis, nei teisėtai veikiančių platintojų. Tokiu savo elgesiu šie platintojai iškreipia įprastos konkurencijos sąlygas.

- 2) *Neužtikrinamos vartotojų teisės.* Teikiant neteisėtas televizijos programų platinimo paslaugas yra neužtikrinama vartotojų teisė gauti kokybišką paslaugą, neužtikrinamos ir kitos Lietuvos Respublikos teisės aktuose, o ypač Elektroninių ryšių paslaugų teikimo taisyklėse, nustatytos paslaugos gavėjų teisės.
- 3) *Nemokami mokesčiai valstybei.* Neteisėti televizijos programų platintojai valstybei nemoka ne tik įprastų mokesčių, tačiau ir specialių Visuomenės informavimo įstatyme numatytų įmokų.
- 4) *Nemokami mokesčiai už autorių ir gretutinių teisių objektų naudojimą.* Neteisėtai platinant televizijos programas nėra sudaromos sutartys su transliuotojais dėl jų kuriamo turinio platinimo, nėra apmokama už šio turinio bei jį sudarančių autorių ir gretutinių teisių objektų naudojimą nei transliuotojams, nei kolektyvinio administravimo asociacijoms.

Taigi akivaizdu, kad neteisėtas televizijos programų platinimas daro didelę žalą visai televizijos paslaugų rinkai ir visuomenei, todėl turi būti imamasi efektyvių priemonių tam, kad užkirsti kelią šios neteisėtos veiklos paplitimui Lietuvos Respublikoje.

III.8.2. Neteisėtos televizijos programų platinimo veiklos santykis su autorių ir gretutinių teisių apsauga nustatančiu teisiniu reglamentavimu

Neteisėtos televizijos programų platinimo veiklos pasaulio praktikoje dažniausiai vykdomos interneto erdvėje. Televizijos programų platinimas internete tiek istoriškai doktrinoje, tiek ir dabartinėje ATGTĮ redakcijoje nėra priskiriamas retransliavimo veiklai, nes netenkina retransliavimo veiklos požymio – perdavimo kabelinėmis ar mikrobanginėmis priemonėmis vykdymo *tuo pačiu metu* kaip transliavimas. Jeigu interneto vartotojas iš platintojo gauna žinutę (kortelę ar specialią įrangą), kad gali parsisiųsti televizijos programą iš platintojo nurodytos vietos internete jam patogiu laiku, tai tokia veikla nėra retransliavimas, bet kūrinio padarymas viešai prieinamu internete²⁸. ATGTĮ 15 str. 1 d. 8 p. yra numatyta, kad autorius turi išimtinės teises leisti arba uždrausti transliuoti, retransliuoti ir kitaip viešai skelbti kūrinį, įskaitant jo padarymą viešai prieinamu kompiuterių tinklais internete. Taigi, televizijos programos padarymo prieinama kompiuterių tinklais Lietuvos autorių teisė nepriskiria prie retransliavimo veiklos, tačiau ją priskiria prie kitų kūrinio viešo paskelbimo būdų. Svarbu pažymėti, kad nors autorių teisių prasme ši veikla nepriskirtina kabeliniam retransliavimui, ji gali būti priskiriama retransliavimui pagal neseniai pakeistą Visuomenės informavimo įstatymo 2 str. 58 d., kurioje numatyta, kad jeigu interneto ryšiu tuo pačiu metu perduodamos nepakeistos televizijos programos, tai yra retransliavimas, jeigu sudaroma galimybė visuomenei priimti elektroninių ryšių tinklais perduodamas sąlygine prieiga apsaugotas programas. Be to, Visuomenės informavimo įstatymo 2 str. 67 d. yra numatyta nauja sąvoka - televizijos programų ir (ar) atskirų programų platinimo internete paslauga – transliuojamų televizijos programų ar atskirų programų parinkimas, teikimas skleisti ir skleidimas visuomenei, jas priimant ir tuo pačiu metu nepakeistas skleidžiant visuomenei internete, įskaitant apsaugotų televizijos programų ar atskirų programų

²⁸ Mizaras, V. Autorių teisė, I tomas. Justitia, Vilnius, 2008. P. 444.

skleidimą visuomenei internete naudojant sąlyginę prieigą. Atitinkamai, pasikeitus Visuomenės informavimo įstatymui, svarstyti sąvokų, vartojamų Visuomenės informavimo įstatyme ir ATGTĮ, suderinimo poreikis.

Kūrinių platinimo sąvoka autorių teisėje vartojama tais atvejais, kai platinamas kūrinys, užfiksuotas materialioje laikmenoje, ir siekiama kontroliuoti šio kūrinio platinimą (2001/29/EB direktyvos preambulės 28 d.). Viešas televizijos programos paskelbimas kompiuterių tinklais internete gali reikšti „on-line“ paslaugų teikimą. Televizijos programų perdavimo paslauga („on-line“ paslauga) internete gali būti teikiama tik gavus leidimą, kai autorių teisės ir gretutinės teisės tai nustato (2001/29/EB direktyvos preambulės 28 d.). Televizijos programos transliacijos negali būti prieinamos internetu be transliuojančios organizacijos leidimo ir nemokant jokio autorinio atlyginimo. Atkreiptinas dėmesys, kad skirtingai nuo kabelinės retransliacijos, šiuo atveju nėra taikomas privalomas kolektyvinis gretutinių teisių administravimas, todėl gali būti sudaromos ir individualios sutartys tarp on-line paslaugų teikėjo ir transliuojančios organizacijos, jeigu pastarosios neperdavė savo turtinių teisių kolektyvinio administravimo organizacijai.

Neteisėtam televizijos programų transliacijų viešam paskelbimui internete (t.y. neturint gretutinių teisių subjekto sutikimo ir nemokant jam atlyginimo) dažnai svarbią reikšmę turi techninės kūrinio ar gretutinių teisių objekto apsaugos priemonės, kurias įdiegia teisių turėtojai, ir kurios yra pažeidžiamos neteisėtais trečiųjų asmenų veiksmais. Techninės apsaugos priemonės laikomos veiksmingomis tais atvejais, kai saugomo kūrinio ar kito objekto naudojimą teisių turėtojas kontroliuoja taikydamas priėjimo kontrolės arba apsaugos procesą, pvz., kodavimą, elementų perstatymą arba kitą kūrinio arba objekto transformaciją²⁹ (2001/29/EB direktyvos 6 str. 3 d.). Pagal 2001/29/EB direktyvos 6 str. 1 d. valstybės narės nustato tinkamą teisinę apsaugą nuo bet kokių veiksmingų priemonių šalinimo ar vengimo, kuriuos atitinkamas asmuo daro žinodamas ar turėdamas pagrindo žinoti, kad jis to tikslo siekia. Pagal 2001/29/EB direktyvos 6 str. 2 d. valstybės narės nustato tinkamą teisinę apsaugą, kad nebūtų gaminami, importuojami, platinami, parduodami, nuomojami, reklamuojami pardavimui ar nuomai arba laikomi komerciniams tikslams įtaisai, gaminiai ar jų sudedamosios dalys arba nebūtų teikiamos paslaugos:

- 1) kurie (-ios) yra skatinami (-os) parduoti, reklamuojami (-os) ar parduodami (-os) techninių apsaugos priemonių šalinimo ar vengimo tikslais, arba
- 2) kurių paskirties ar panaudojimo komerciniu požiūriu svarba yra ribota, išskyrus jų paskirtį ar panaudojimą veiksmingų techninių apsaugos priemonių šalinimui ar vengimui, arba
- 3) kurie (-ios) yra pirmiausia suprojektuoti, pagaminti, pritaikyti ar atliekami tam, kad leistų ar palengvintų šalinti bet kokias veiksmingas technines apsaugos priemones arba jų vengti.

Lietuvoje minėtos direktyvos nuostatos dėl techninių apsaugos priemonių yra perkeltos į ATGTĮ 74 – 75 str., tačiau šių nuostatų taikymo praktikoje efektyvumas ir tinkamumas turi būti giliau išanalizuoti atskiroje studijoje, taip pat ir lyginamuoju aspektu, tiriant gerąsias kitų ES valstybių narių praktikas. Pagal 2001/29/EB direktyvos 8 str. 1 d. valstybės narės nustato nuobaudas ir autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo būdus nuo neteisėto viešo paskelbimo internete.

Nuobaudos turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios. 2001/29/EB direktyvos 8 str. Lietuvoje įgyvendintas nustatant ATGTĮ 77 str. 1 d. 2-3, 6-7 d., 78 str., 79 str. ir 82-83 str.

Direktyvos 2001/29/EB 6 str. (Išipareigojimai dėl techninių apsaugos priemonių) Lietuvoje yra įgyvendintas LR Baudžiamojo kodekso 194 str., kurį taikant Lietuvos teismuose yra labai mažai praktikos. Pagal BK 194 str. 1 d. atsako tas, kas neteisėtai pašalina bet kokias technines apsaugos priemones, kurias autorių teisių ar gretutinių teisių subjektai naudoja savo teisėms įgyvendinti ar apsaugoti, arba komercijos tikslais gamino, importavo, eksportavo, laikė, gabenó ar platino galimybę pašalinti tas technines apsaugos priemones suteikiančius prietaisus (dekoderius, dekodavimo korteles ar kitokius prietaisus) arba programinę įrangą, slaptažodžius, kodus ar kitokius panašius duomenis. Atsakomybė buvo taikyta teismų praktikoje³⁰ kaltinamajam, kuris nuo 2006-01-01 iki 2008-12-31 neteisėtai šalindavo autorių teisių ir gretutinių teisių subjektų jų teisėms apsaugoti naudojamas technines priemones ir naudodamas kompiuterinę įrangą, sukūrė viešai pasiekiamus tinklalapius, kuriuose paskelbė informaciją, kad už piniginį atlygį gali pašalinti licencijuotos programinės įrangos autorių teisių ir gretutinių teisių subjektų jų teisėms apsaugoti naudojamas technines apsaugos priemones arba gali parinkti tokias apsaugos priemones pašalinančius kodus ar slaptažodžius. Kaltinamajam už šią veiką buvo paskirta 13000 Lt (100 MGL) dydžio bauda.

Direktyvos 2001/29/EB 8 str. dėl nuobaudų ir teisių gynimo būdų ES valstybėse narėse įgyvendinamas skirtingai. Pavyzdžiui, Austrijoje yra taikomos civilinės arba baudžiamosios atsakomybės priemonės. Belgijoje yra baudžiamosios sankcijos už techninių apsaugos priemonių pažeidimus, importą, platinimą ir pan., už kuriuos baudžiama bauda, tačiau už pakartotinį nusikaltimą gresia bauda ir nelaisvės atėmimo bausmė iki 2 metų. Suomijos Autorių apsaugos teisėje įgyvendinant Direktyvą atsirado 4 nauji baudžiamieji nusižengimai, už kuriuos gresia bauda arba konfiskavimas ir 3 nauji nusikaltimai, už kuriuos gresia iki 2 metų nelaisvės atėmimo bausmė. Italijos teisė taip pat buvo papildyta papildomomis baudžiamosios atsakomybės priemonėmis.

Televizijos programų perdavimo paslaugų (kaip informacinės visuomenės paslaugų) teisėtumas yra kontroliuojamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 4 str. 3 d., kurioje yra numatyta, kad kompetentinga institucija turi teisę kreiptis į teismą su prašymu imtis priemonių, apribojančių laisvę teikti informacinės visuomenės paslaugas ir numatytų taikyti Lietuvos Respublikoje įsisteigusiems paslaugų teikėjams, o įstatymuose numatytais atvejais pati imtis atitinkamų priemonių paslaugų teikėjo, kuris įsisteigęs ne Lietuvos Respublikoje, bet kitoje ES valstybėje narėje. Ši kompetentinga institucija yra Informacinės visuomenės plėtros komitetas, kuris turi teisę kreiptis į teismą gindamas viešą interesą (Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 4 str. 3 d. 1 p.). Pažymėtina, kad šiuo metu ginamasis viešasis interesas neapima autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojų gynimo (nors apima investuotojų interesus). Atsižvelgiant į tai, kad auga autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojų interesų pažeidimų skaičius elektroninių ryšių tinkluose, siūlytina apsvarstyti galimybę nustatyti kompetentingą instituciją, kuri stebėtų ir operatyviai reaguotų į pažeidimus informacinės visuomenės paslaugų teikėjų veikloje. Kartu svarstyтина dėl šios kompetencijos suteikimo nevyriausybinei organizacijai.

³⁰ Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2010 m. spalio 14 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-201-579/2010.

Dar daugiau, minėto įstatymo 17 str. 1 d. numato galimybę ginčus, susijusius su informacinės visuomenės paslaugų teikimu, nagrinėti ne teismo tvarka. Tokiu atveju ginčus nagrinėjančios institucijos turi nustatyti šių ginčų nagrinėjimo taisykles. Tokios institucijos ir ginčų nagrinėjimo taisyklių Lietuvoje dėl autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojų interesų gynimo iki šiol nėra priimta. Nežiūrint poįstatyminio reguliavimo trūkumo ir Informacinės visuomenės plėtros komiteto neveikimo, audiovizualinių kūrinių autoriai ir gretutinių teisių turėtojai šiuo metu patys aktyviai gina savo teises. Šiuo metu Lietuvoje veikia asociacijos, kurios nuolat atlieka interneto turinio monitoringą ir gina teisių turėtojų teises, siūsdamos pranešimus interneto paslaugų teikėjams dėl galimybės pasiekti pranešimo turinyje nurodytą informaciją panaikinimo. Interneto paslaugų teikėjai privalo reaguoti į šiuos pranešimus, kaip numato Galimybės pasiekti neteisėtu būdu įgytą, sukurtą, pakeistą ar naudojamą informaciją panaikinimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 881. Būtent ši priemonė kol kas efektyviausiai veikia siekiant pašalinti neteisėtos informacijos turinį iš interneto. Priemonę taip pat įgyvendina ir kiti interneto paslaugų teikėjai, kurių buveinės yra ne Lietuvos teritorijoje. Minėtos priemonės veikia visoje ES valstybių narių erdvėje pagal 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos direktyva) (OL 2004 m. specialusis leidimas, 13 skyrius, 25 tomas, p. 399), taip pat Jungtinėse Amerikos Valstijose pagal 1998 m. Skaitmeninio tūkstantmečio autorių teisių įstatymą (angl. *the Digital Millennium Copyright Act (DMCA)*).

Kartu būtina atskirai detaliai išanalizuoti galimą vartotojų, kurie parsisiunčia nelegalų turinį elektroninių ryšių tinklais, įspėjimo apie elektroninio ryšio, kuriuo jis naudojasi, sustabdymą dėl pakartotinių neteisėtų vartotojo veiksmų. Atitinkamai, svarstyta galimybė taikyti įspėjamąsias priemones vartotojui, kuris atsisiunčia nelegalaus turinio informaciją, tačiau prieš nustatant tokias priemones būtina atskirai įvertinti būsimą tokių priemonių poveikį.

III.9 Neteisėtos retransliavimo veiklos ribojimo galimybės

III.9.1. Galiojančio teisinio reglamentavimo suteikiamos neteisėtos retransliavimo veiklos uždraudimo priemonės

Minėta, kad pagrindinė retransliuotojų veiklą kontroliuojanti institucija yra LR TK. Išanalizavus galiojančius teisės aktus darytina išvada, kad iš esmės egzistuoja šios neteisėtos retransliavimo veiklos uždraudimo priemonės:

- 1) LR TK teisė kreiptis į Vilniaus apygardos administracinę teisumą dėl neteisėtos retransliavimo veiklos nutraukimo (Visuomenės informavimo įstatymo 48 str. 1 d. 1 p.);
- 2) Ikiteisminis tyrimas dėl neteisėto vertimosi komercine veikla (neturint šiai veiklai reikalingos licencijos) (BK 202 str.).

Pažymėtina, kad abi šios priemonės nėra pakankamai efektyvios. Pavyzdžiui, dar 2014 m. viduryje LR TK kreipėsi į Lietuvos Respublikos generalinę prokuratūrą dėl ikiteisminio tyrimo dėl galimai neteisėto internetinės televizijos „KARTINA.TV“ paslaugų platinimo Lietuvos

Respublikos teritorijoje. LRTK pareiškimo pagrindu buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas³¹, tačiau vėliau šis tyrimas buvo nutrauktas. Dar daugiau, nuo 2015 m. spalio 1 d. Visuomenės informavimo įstatyme panaikinus retransliavimo licencijavimą (išskyrus, kai yra naudojami radio dažniai) ši bendroji BK 202 str. sudėtis apskritai nebegalės būti taikoma tiems retransliuotojams ar kitokiu būdu vykdančioms TV programų platinimą ūkio subjektams, kurių veiklai nėra reikalingos licencijos, bet tik būtinas pranešimas LRTK apie tokios veiklos pradžią.

Atsižvelgiant į tai manytina, kad LRTK, kaip pagrindinei retransliavimo veiklą kontroliuojančiai institucijai, turėtų būti suteikta daugiau įstatyminių galių efektyviai užkardyti neteisėtą retransliavimo veiklą, o ir pati LRTK turėtų aktyvinti savo vaidmenį neteisėtos retransliavimo veiklos kontrolės procese.

III.9.2. Teisinio reglamentavimo tobulinimo iniciatyvos bei jų vertinimas

2014 m. pabaigoje Lietuvos Respublikos Prezidentė, atsižvelgdama į pasikeitusią geopolitinę situaciją ir informacinio karo požymių turinčią informacijos sklaidą Lietuvos Respublikos teritorijoje, parengė Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimus, kuriais siekiama sustiprinti informacinės erdvės apsaugą nuo Lietuvos nacionalinio saugumo interesams kenkiančios informacijos. Lietuvos Respublikos Seimas šiuos pakeitimus priėmė 2015 m. gegužės 21 d. Pagrindinės priimtų pakeitimų naujovės yra šios:

- 1) baudos transliuotojams iki 3 proc. jų metinių pajamų už paskelbtą karo propagandą ar informaciją, raginančią prievarta keisti Lietuvos Respublikos konstitucinę santvarką, skatinančią kėsintis į Lietuvos Respublikos suverenitetą, teritorinį vientisumą, politinę nepriklausomybę, taip pat kurstančią karą ar neapykantą;
- 2) baudos **retransliuotojams** (įskaitant ir internetu televizijos programas platinančius subjektus) iki 3 proc. jų metinių pajamų už LRTK sprendimo užtikrinti retransliuojamų programų atitiktį nacionaliniams reikalavimams nevykdymą ir pakartotinį televizijos programų, kuriose buvo išplatinta karo propaganda ar informacija, raginti prievarta keisti Lietuvos Respublikos konstitucinę santvarką, skatinanti kėsintis į Lietuvos Respublikos suverenitetą, teritorinį vientisumą, politinę nepriklausomybę, taip pat kurstanti karą ar neapykantą, parinkimą ir teikimą skleisti;
- 3) draudimas vienerius metus teikti valstybės paramą iš Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondo viešosios informacijos rengėjams, išplatinusiems karo propagandą ar informaciją, raginančią prievarta keisti Lietuvos Respublikos konstitucinę santvarką, skatinančią kėsintis į Lietuvos Respublikos suverenitetą, teritorinį vientisumą, politinę nepriklausomybę, taip pat kurstančią karą ar neapykantą;
- 4) kiekvienam asmeniui suteikiama teisė kreiptis su motyvuotu skundu į LRTK ir Žurnalistų etikos inspektorių (toliau – **Inspektorius**) dėl galimo neskelbtinos informacijos

³¹ LRTK pranešimas spaudai „Pradėtas ikiteisminis tyrimas dėl "KARTINA.TV" paslaugų platinimo“, prieiga per internetą: <http://www.rtk.lt/lt/naujienos/pranesimai_spaudai/pradetas_ikiteisminis_tyrimas_del_kartina_tv_paslaugu_platinimo>.

išplatavimo ir (ar) skleidimo ir LRTK pareiga išnagrinėti skundą, atlikti tyrimą, priimti sprendimą per 20 darbo dienų ir taikyti objektyviai būtinas poveikio priemones;

- 5) viešojo intereso visuomenės informavimo srityje gynimo teisme galimybė tais atvejais, kai LRTK ar Inspektorius nevykdys ar netinkamai vykdys informacijos, raginančios prievarta keisti Lietuvos Respublikos konstitucinę santvarką, skatinančios kėsintis į Lietuvos Respublikos suverenitetą, teritorinį vientisumą, politinę nepriklausomybę, taip pat kurstančios karą ar neapykantą, kontrolę;
- 6) transliuotojo ir retransliuotojo, taip pat jų dalyvių atitikties nacionaliniam saugumui patikrinimo procedūra įstatymo projekte numatytais atvejais pagal šiuo metu asmeniui, ketinančiam pradėti ūkinę veiklą nacionaliniam saugumui svarbiuose ūkio sektoriuose, taikomą atitikties nacionaliniam saugumui įvertinimo procedūrą;
- 7) institucijų, atsakingų už draudžiamos informacijos kontrolę, t. y. LRTK ir Inspektorius, pareiga užtikrinti savalaikę draudžiamos informacijos kontrolę. Nustatomas 20 darbo dienų terminas, per kurį LRTK ar Inspektorius privalės išnagrinėti skundą dėl galimai draudžiamos informacijos išplatavimo ir priimti sprendimą dėl objektyviai būtinų poveikio priemonių taikymo;
- 8) daugiau pareigų ir atsakomybės LRTK:
 - pareiga atsisakyti išduoti licenciją, duoti sutikimą dėl transliuotojo ar retransliuotojo kontrolinio akcijų paketo ar valdymo perleidimo arba nutraukti nelicencijuojamą transliavimo ar retransliavimo veiklą tais atvejais, kai gaunama informacija apie asmenų, ketinančių užsiimti transliavimo ar retransliavimo radijo dažniais veikla ar jų dalyvių, taip pat nelicencijuojamą transliavimo ir retransliavimo veiklą vykdančių asmenų ar jo dalyvių ir asmenų, ketinančių įsigyti transliuotojo ar retransliuotojo kontrolinio akcijų paketo ar valdymo, padarytus nusikaltimus prieš Lietuvos valstybę ar nacionaliniam saugumui grėsmę turinčius ryšius su atitinkamomis organizacijomis;
 - pareiga pašalinti viešojo intereso visuomenės informavimo pažeidimą ir imtis įstatyme nustatytų poveikio priemonių tais atvejais, kai prokuroras, valstybės institucijos, įstaigos, organizacijos ir visuomenės informavimo srityje veikiančios asociacijos kreipsis į LRTK dėl jos netinkamo veikimo arba neveikimo galimai grėsmę Lietuvos valstybingumui keliančios informacijos išplatavimo atveju su motyvuotu prašymu imtis būtinų veiksmų viešojo intereso pažeidimui pašalinti. Tais atvejais, kai LRTK nesiims įstatymais nustatytų būtinų veiksmų viešojo intereso pažeidimui pašalinti, prokurorui, valstybės institucijoms, įstaigoms, organizacijoms ir visuomenės informavimo srityje veikiančioms asociacijoms yra nustatoma teisė Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka kreiptis į Vilniaus apygardos administracinį teismą su motyvuotu prašymu įpareigoti LRTK imtis šiame įstatyme nustatytų veiksmų ir taikyti nustatytas poveikio priemones;

– pareiga inicijuoti iš ES valstybių narių retransliuojamų televizijos programų laisvo priėmimo laikino sustabdymo procedūrą Lietuvos Respublikoje ir tais atvejais, kai būtų pakartotinai išplatinta Lietuvos valstybingumui grėsmę kelianti informacija ne tik tais atvejais, kai būtų gaunama kompetentingos institucijos išvada, bet ir tada, kai ji gautų asmens skundą ir (ar) savo iniciatyva nustatytą draudžiamos informacijos paskelbimo faktą.

Priimtų Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimų pasėkoje LRTK įgijo daugiau kontroliuojančių galių retransliuotojų atžvilgiu, taip pat jai suteikta teisė skirti kur kas reikšmingesnes sankcijas, nei kad buvo numatyta iki šiol. Pakeista retransliavimo sąvoka nuo šiol apims platesnį analogiška veikla užsiimančių subjektų ratą, taip užtikrinant technologinio neutralumo principo laikymąsi.

Visgi, įstatymo pakeitimai neišsprendė problemos dėl retransliavimo nepriskyrimo elektroninių ryšių paslaugai Lietuvos teisėje, taip išlaikant teisinio reglamentavimo nesuderinamumą su ES teise. Netgi priešingai, įstatymo nuostatomis yra siekiama retransliuotojų atžvilgiu taikyti kur kas platesnę atsakomybę už jų išplatintą turinį, kurį retransliuotojams sukūrė ir pateikė transliuotojai, įskaitant turinį, susijusį su karo propagandos ir panašios informacijos skleidimu. Nekvestionuojant šios informacijos skelbimo draudimo būtinybės, kartu kyla klausimas, ar retransliuotojai iš tiesų yra tie subjektai, kurie turėtų kontroliuoti jiems transliuotojų pateikiamo turinio atitiktį Lietuvos Respublikos teisės aktų reikalavimams, ypač atsižvelgiant į tai, kad karo propaganda, neapykantos kurstymas ir panašaus pobūdžio informacija yra sunkiai identifikuojama. Ar konkreti informacija gali būti laikoma neskelbtina ir atitinkančia nurodytus požymius sprendžia net ne pati LRTK, o specialią kompetenciją turintys ekspertai, savo išvadas kartais rengiantys ne vieną mėnesį. Todėl nėra aišku, kaip ir kokiomis priemonėmis naudojantis retransliuotojams, nenutraukiant konkrečių programų retransliacijų, realiu laiku užtikrinti, kad retransliuojamose programose nebūtų tokio pobūdžio informacijos.

III.10. Retransliavimo veikloje naudojamų autorių teisių ir gretutinių teisių objektų apsaugos didinimo priemonės

Skirtingai nei visuomenės informavimo srityje, autorių teisių ir gretutinių teisių objektų apsaugos reguliavimo pokyčių klausimai Lietuvoje šiuo metu nėra aktyviai ir sistemiškai svarstomi, siekiant įvertinti transliavimo ir retransliavimo veiklose atsiradusias technologines inovacijas (kurios sujungia informacines ir komunikacines priemones) ir dėl jų atsiradusį poreikį didinti apsaugos priemones.

ES ir PINO nuolat svarsto įvairias transliuojančiųjų organizacijų apsaugos didinimo priemones, kurios skirstomos į dvi dalis³²:

- Naujos transliuotojų išimtinės teisės;
- Papildomos individualios apsaugos priemonės (galiojančių sąvokų patikslinimas, visuomenės švietimo priemonių nustatymas, techninių apsaugos priemonių nelegalaus

³²Wipo Standing Committee on copyright and related rights, Seventeenth Session Geneva, November 3 to 7, 2008. Informal Paper.

taikymo efektyvesnė kontrolė, kuri perduodama transliuotojams ir retransliuotojams ir kt.).

Tarp naujų transliuotojų išimtinių teisių yra svarstoma teisė uždrausti bet kokią transliacijos ir jos turinio naudojimą po to, kai padarytas transliacijos įrašas (ang. post-fixation rights). Šiuo metu galiojančios teisės normos apsaugo turinį (televizijos programą), bet ne teisę į pačią transliaciją ar retransliaciją, t.y. galiojančios teisės normos numato teisę atgaminti savo transliacijų įrašus, padaryti savo transliacijų įrašus viešai prieinamus. Internetu ne tik kūrinys padaromas neteisėtai prieinamu, bet neteisėtai naudojama pačia transliacija. Šiuo atveju keliamas klausimas ne neteisėto viešo kūrinio paskelbimo, bet neteisėto transliavimo, kas, beje jau nevadinama transliavimu (po įrašo fiksavimo nelieka signalo), bet gretutinių teisių objekto padarymu viešai prieinamu.

Kita nemažiau svarbi svarstoma nauja išimtinė teisė – teisė retransliuoti internetu ir padaryti autorių teisių ir gretutinių teisių objektą prieinamu. Panaši teisė šiuo metu galioja ATGTĮ 56 str. 1 d. 6 p., kuriame numatyta teisė padaryti savo transliacijų įrašus ar jų kopijas viešai prieinamus, įskaitant perdavimą kompiuterių tinklais (internetu). Ši teisė kiek kitaip numatyta Estijos autorių teisių įstatyme labiau akcentuojant galimą perdavimą kitu vartotojo pasirinktu laiku ir kitoje vartotojo pasirinktoje teritorijoje (kas paprastai nėra transliavimo požymių dalis), t.y. „teisė padaryti transliacijos įrašus viešai prieinamus tokiu būdu, kad asmenys galėtų priimti transliacijas iš tos vietos ir tuo laiku, kuriuos pasirenka pats asmuo individualiai“ (Estijos autorių teisių įstatymo 73 par. 4¹ p.). Esant tokio pobūdžio teisei sudaromos siauresnės galimybės ginčytis dėl transliuojančios organizacijos teisės perduoti transliacijas ten, kur vartotojai jas gali priimti, ir kartu dėl transliacijos perdavimo laiko.

Svarstant papildomas apsaugos priemonės, nemažas dėmesys skiriamas transliavimo, kabelinio retransliavimo, signalo sąvokoms. Kaip jau buvo minėta anksčiau, retransliavimo veikla ATGTĮ gali būti suprantama plačiau (t.y. taikant Visuomenės informavimo įstatyme numatytą retransliavimo sąvoką ir vertinant TV programų platinimo paslaugų teikimą internetu) nei kabelinio retransliavimo sąvoka, todėl nagrinėjant kitokia retransliavimo veikla užsiimančius subjektus ar retransliavimo/transliavimo per palydovą veiklą svarbu tinkamai aiškinti ir taikyti ne tik ES ir tarptautinės teisės, bet ir nacionalinės teisės normas.

Svarstytinios ir kitos viešųjų paslaugų ir/ar administracinės priemonės, kurios padėtų transliuojančioms organizacijoms kontroliuoti ir uždrausti nelegalų retransliavimą, pvz. visuomenės informavimo, sprendimų derinimo, bendrų tarpinstitucinių sprendimų priėmimo, nevyriausybinių organizacijų dalyvavimo nustatant pažeidimus ir padedant juos tinkamai iširti, keliant ekspertų kvalifikaciją ir renkant reikiamą informaciją. Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo 21 str. 1 d. yra numatyta, kad Informacinės visuomenės plėtros komitetas turi teisę savo iniciatyva arba asmenų, kurių teises pažeidžia paslaugų teikėjo perduodama ir (ar) saugoma informacija ar su ja susijusi veikla, prašymu įpareigoti paslaugos teikėją imtis veiksmų, kad būtų nutrauktas pažeidimas, daromas naudojant informacinės visuomenės paslaugas, numatytas šio įstatymo 12-14 str., ar užkirstas jam kelias, nepaisant to, kad už tokį pažeidimą pagal šio įstatymo 12-14 str. paslaugos teikėjas neatsako. Minėto įstatymo 12 str. numato, kad paslaugos teikėjas, perduodantis paslaugos gavėjo pateiktą informaciją elektroninių ryšių tinklu arba suteikiantis galimybę naudotis elektroninių ryšių tinklu, neatsako už teikiamą informaciją, jeigu paslaugos teikėjas neinicijuoja informacijos perdavimo, neparenka

perduodamos informacijos gavėjo, neparenka ir nekeičia perduodamos informacijos. Ši Informacinės visuomenės plėtros komitetui suteikta teisė praktikoje netaikoma, nes poįstatyminiuose teisės aktuose nėra numatyta, kaip Informacinės visuomenės plėtros komitetas turi įgyvendinti minėtą įstatymo normą tarp kitų dalykų gindamas ir autorių ir gretutinių teisių turėtojų teises. Informacinės visuomenės plėtros komitetas ir LRTK galėtų bendradarbiauti tuo atveju, kai teikiant informacinės visuomenės paslaugas yra vykdomas TV programų platinimas.